

de journalist

Extra dik
eindejaars-
nummer

ONDERZOEK
WIE IS DE JOURNALIST
VAN MORGEN?

DOSSIER
PERS EN POLITIE

LEEN DE WITTE

**De stem van
'De Ochtend'**

POL DELTOUR
NATIONAAL SECRETARIS
VVJ

Hernieuwd

Om en rond 2100 Vlaamse beroepsjournalisten zagen de voorbije maanden hun officiële erkenning hernieuwd voor vijf jaar – een procedure die de wet bepaalt om de groep ‘zuiver’ te houden. Wellicht komen er daar nog een paar honderd bij, als de Erkenningscommissie ook hun aanvragen zal hebben beoordeeld. Een reeks andere erkenningen dan weer wordt geschrapt, wat nu eenmaal de bedoeling is van de vijfjaarlijkse hernieuwingsoperatie.

Met de hernieuwde erkenningen komt ook een nieuwe officiële perskaart voor 2022-2026, en die viel bij het gros van de gegadigden de voorbije weken in de bus. Voor beroepsjournalisten gaat het om het meest onmiddellijke voordeel dat ze genieten. De kaart opent talloze deuren en laat hen toe het werk beter te doen. Vandaag blijkt het nut van die *laissez-aller* trouwens alleen maar toegenomen. Nu digitale technologie zowat iedereen toelaat zich ‘journalist’ te noemen, vragen meer en meer overheden, bedrijven en andere organisaties naar de officiële perskaart als legitimatiebewijs. Corona, met de beperkingen die het meebracht, verscherpte die evolutie nog.

‘Zonder een sterke beroepsvereniging zou er van een wettelijke erkenning en faciliteiten geen sprake zijn’

Dit is dan ook een goed moment om de velen te bedanken die de vijfjaarlijkse hernieuwingsoperatie mee mogelijk maken. De leden van de Erkenningscommissie om te beginnen (onder wie ook uitgevers), de betrokken functionarissen op de FOD Binnenlandse Zaken, en tot slot onze eigen secretariaatsmedewerkers. Overigens is er ook nog gedacht aan degenen die laattijdig waren met hun hernieuwingsaanvraag. Minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden (CD&V) verlengde met een

circulaire de geldigheidsduur van de oude perskaarten met twee maanden. En de NMBS deed hetzelfde met de treinkaarten.

Laat dit ook een gelegenheid zijn om alle beroepsjournalisten nogmaals op te roepen VVJ-lid te worden of te blijven. Ook de komende jaren hebben we zoveel meer aan ledenbijdragen dan aan de louter administratieve kostenvergoeding voor de erkenning. Weet dat zonder een sterke beroepsvereniging er van een wettelijke erkenning van en faciliteiten voor beroepsjournalisten allang geen sprake meer zou zijn. En dan gaat het nog niet over de talloze andere uitdagingen waar we als journalisten collectief voor staan in deze spannende tijden. Ook daaraan probeert de VVJ elke dag weer iets te doen, met de middelen die ze heeft.

WERKTEN MEE

Coördinatie: Pol Deltour (pol.deltour@journalist.be) en Ruth Desmit (ruth@revista-media.be) || **Eindredactie:** Piet De Loof || **Concept en vormgeving:** Revista (www.revista-media.be) || **Medewerkers:** Pol Deltour - Ruth Desmit - Selma Franssen - Charlotte Michils - Monica Moritz - Pieter Knapen - Kris Van Haver || **Cover:** Dieter Telemans || **Redactiesecretariaat:** Zennestraat 21, 1000 Brussel, Tel. 02/777 08 40, info@journalist.be – www.journalist.be || **Abonnementen:** info@journalist.be || **Reclameregie:** Beny Bechler, beny.bechler@journalist.be || **Druk en verzending:** Graphius

6

REPORTAGE

Hoe vergaat het de
nieuwkomers in het vak?

9

ACTUA

VVJ met eisenpakket
voor meer openbaarheid
van bestuur naar federale
en Vlaamse overheid

17

ONDERZOEK

Wie is de journalist
van morgen?

20

DOSSIER

Pers en politie

29

ACTUA

VVJ werkt mee aan
inclusieve redacties

SPREEKTijd

Leen De Witte

**'Steeds vaker
reageren politici
enkel wanneer
dat voor henzelf
opportuun is'**

INTERVIEW

Philippe François

**'Vandaag ben
je geen pers-
fotograaf tout
court, maar een
multimediale
journalist'**

© James Arthur | Belgainage/Jasper Jacobs | Dieter Telemans

DE WISSEL

Ann Berger

**'Bij de federale
politie is het
nog hectischer
dan in de
journalistiek'**

DE NIEUWKOMER

Elk jaar zetten zo'n honderd nieuwkomers hun eerste stappen in de journalistiek. Voor sommigen onder hen is het een droom die eindelijk in vervulling gaat, anderen zijn er toevallig ingerold. In dit nummer: **Charlotte Deprez** (23), sinds juli 2021 freelance journalist.

'Hou contact met je stageplek'

Charlotte Deprez

'Ik studeerde af in oktober 2020, na mijn masterstage, die was uitgesteld vanwege de coronacrisis. Daarna was ik een paar maanden werkloos, totdat *Apache* – waar ik mijn bachelorstage deed – me vroeg om tijdelijk hun redactie te versterken. Ik twijfelde om me te registreren als zelfstandige. *Apache* was mijn enige opdrachtgever, naast sporadisch een klus voor *HLN*; was dat genoeg? Ik besloot ervoor te gaan – stoppen kan altijd nog.'

'Ik weet nog niet hoeveel ik op het einde van het jaar ga overhouden, daarom keer ik mezelf voorlopig 1.000 euro per maand uit en om de kosten te drukken, deel ik een appartement met een vriendin. Gelukkig bouwde ik snel een netwerk van opdrachtgevers uit. Ik kom nu zelfs tijd tekort! Ik freelance voor *Apache*, Radio 2, *Bruzz* en *HLN*. Bij Radio 2 en *Bruzz* kwam ik terecht via vacatures voor freelance correspondenten. Het is een voordeel dat ik voor radio, tv, print en online inzetbaar ben. Ook inhoudelijk ben ik een allrounder, al specialiseer ik me steeds meer in nieuws uit Brussel.'

'Werken als journalist heeft mijn houding veranderd: ik raak op straat vaker met mensen in gesprek. Op de Anspachlaan zag ik bijvoorbeeld een man sukkelen met zakken brood. Toen ik vroeg of ik kon helpen, vertelde hij dat hij elke avond onverkocht brood ophaalt en aan daklozen geeft. Een prachtig verhaal, waar ik een artikel over gemaakt heb.'

'Mijn belangrijkste tip voor starters? Begin tijdens je studie al met schrijven, bij je studentenblad bijvoorbeeld. Houd ook contact met je stageplek en blijf hen voorstellen sturen. Naarmate ik meer pitch, merk ik dat redacties mij vaker contacteren en me vertellen wat ze zoeken.' (SF)

MEEST AANGEKLIKT

Wat was vorige maand het meest aangeklikte artikel op jullie website? We vroegen het aan **Keltoum Belorf**, redacteur bij 'DeWereldMorgen.be'.

'DISSIDENT: THEATERSTUK OVER ONDERWIJSSYSTEEM'

OVER DE TAALGRENSEN

Wat gebeurt er aan de andere kant van de taalgrens op journalistiek vlak? Met deze rubriek ben je weer mee.

Hoe berichten over GEWELD TEGEN VROUWEN?

De AJP, Franstalige zustervereniging van de VVJ, heeft een gids uitgebracht met aanbevelingen voor de berichtgeving over geweld tegen vrouwen.

Comment informer sur les violences contre les femmes telt 110 pagina's en bevat info over de omgang met slachtoffers, te hanteren terminologie en te kiezen beeldmateriaal. Telkens worden goede en minder goede praktijken opgelijst. De publicatie kwam tot stand onder impuls van de Franstalige minister voor Media en Vrouwenrechten, Bénédicte Linard (Ecolo).

Ze wordt bezorgd aan alle Franstalige beroepsjournalisten en studenten in de journalistiek. Een digitale versie is beschikbaar op www.ajp.be/diversite. (PD)

de wereld
morgen .be

Redacteur **Keltoum Belorf**: 'Het meest aangeklikte stuk van november is een interview met de makers van, en jongeren die meewerkten aan het theaterstuk *Dissident*. Sinds de publicatie op 18 november is het artikel 28.000 keer gelezen. De interviewees klagen aan dat jongeren snel worden afgeschreven als ze niet binnen de strakke kaders van het onderwijssysteem passen, terwijl ze het in een andere leeromgeving wel heel goed doen. Als een artikel aanslaat bij een specifieke doelgroep, sturen mensen het door en taggen ze elkaar op sociale media. Dat gebeurde ook bij dit stuk. Het riep herkenning op bij lezers uit de onderwijswereld, waarvan we er veel hebben. Zij bezoeken *DeWereldMorgen.be* voor materiaal voor hun lessen en omdat we voor hen relevant nieuws brengen over onder meer de vakbonden en coronabeleid in het onderwijs.' (SF)

<https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2021/11/18/dissident-jongeren-tonen-hoe-hopeloos-achterhaald-ons-onderwijssysteem-is-en-hoe-het-anders-kan/>

HET CIJFER

3,56%

Dat is de loonindexering die ook veel weddetrekkende beroepsjournalisten mogen verwachten in januari. Het is de indexering die wordt toegepast in paritair comité 200, en daar horen ook een reeks nieuwsmediabedrijven en hun werknemers bij. De VVJ blijft in dat verband aandringen op een gelijklopende aanpassing van de vergoedingen voor freelancejournalisten. Ook voor hen wordt het leven merkbaar duurder, en bovendien zijn ze voor al hun uitgaven – waaronder ook beroepskosten – op zichzelf aangewezen. (PD)

DE VAKPERS

Zowat één op de vijf Belgische beroepsjournalisten werkt voor een gespecialiseerd magazine. Reden genoeg om in elke editie de spots te richten op één titel.

Motoren & Toerisme

- 7 nummers per jaar
- Oplage: 12.000
- Eerste nummer: 1991
- Redactie: 3 vaste redacteurs, 15 freelancers
- Prijs: 7,50 euro
- www.motoren-toerisme.be

Op het ritme van het motorseizoen

Sinds 2018 verschijnt 'Motoren & Toerisme' nog 7 keer per jaar in plaats van elke maand. Hoe komt dat?

Hoofdredacteur Tom Vander Sande: 'Een maandelijks blad is een duidelijk concept, maar de motorwereld volgt een heel ander ritme. We worstelden daar al langer mee: motorrijders zijn vooral actief van de lente tot de late herfst. Als redactie hebben wij in het voor- en najaar heel veel te vertellen en in de zomer- en wintermaanden moeten we wat meer zoeken naar inhoud. Door van *months* naar moments te gaan, bewegen we mee met onze doelgroep. De beslissing kwam er niet als besparing. We brengen per jaar nog evenveel bladzijden uit als vroeger.'

Hoe reageerden jullie lezers?

'In het begin kwam er wat reactie van trouwe abonnees die hun blad niet meer op die ene dag in de bus kregen. Het gros van de lezers was snel mee. De adverteerders overtuigen, kostte meer moeite. Ondertussen zien die ook de voordelen van adverteren op momenten waarop de lezer een aankoop overweegt, zoals in het voorjaar.'

Hoe verschilt de inhoud in het magazine van die op jullie website?

'Door de band staan op de website actueel, snel nieuws dat gratis te lezen is en een archief met onze catalogi. In het magazine trekken we voluit de kaart van de beleving: met reisverhalen, tourroutes en uitgebreide testen. Voor de redacteurs is de ruimte die ze krijgen om een sfeer te scheppen een verademing. We investeren veel in de lay-out en fotografie om dat gevoelsmatige nog te versterken. Een grote reisfoto van Noorwegen heeft meer impact op papier dan op een smartphone. En dan is er onze jaarlijkse catalogus, een overzicht van alle nieuwigheden en modellen die te koop zijn in de Benelux. Dat is een lijvige uitgave van 228 pagina's die op 20.000 exemplaren wordt gedrukt en een sterke voorverkoop kent.' (RD)

HOE GAAT HET?

met onze nieuwkomers

De afgelopen twee jaar portretteerden we op bladzijde 4 van elk nummer een journalist(e) die nieuw is in het vak. **Selma Fransen** contacteerde vier van hen opnieuw: hoe is het hen intussen vergaan?

‘Geleerd dat ik liever in team werk’

SAMIA ZERKAK (26)

NOVEMBER 2019
gestart als freelance journalist

NU
researcher op redactie VRT Journaal

‘Toen ik in 2019 in de rubriek verscheen, was ik net begonnen als freelance journalist. Ik deed vaak snel nieuws, onder meer voor *HLN*, maar eigenlijk lag dat vluchtige mij niet zo. Ik wilde ermee stoppen en ben tijdelijk het onderwijs ingegaan, om ondertussen verder te kunnen solliciteren.’

‘Ik heb altijd documentaires willen maken en die kans diende zich aan:

ik vond een job als researcher voor de Canvas-documentaire *Kinderen van de Migratie*. Werken tijdens de lockdown was een uitdaging: brainstormen en voorbereidende gesprekken met getuigen verliepen allemaal online. Toch was het een heel positieve ervaring. Mijn eindredacteur schreef een goede aanbevelingsbrief, die deuren opende bij Woestijnvis. Daar heb ik kort voor *De Slimste Mens* gewerkt, totdat VRT me vroeg redacteur bij *Het Journaal Laat* te worden. Ik kreeg een contract voor 6 maanden, dat nu weer verlengd is tot april 2022.’

‘Als redacteur bereid ik items voor die de ankers presenteren. Soms ga ik zelf op stap om interviews te draaien. Het

is een heel toffe, gevarieerde job. Het is ook zwaar: ik werk van 12 uur tot 23 uur, vier dagen per week. Soms heb ik een *digishift*, waarbij ik na de uitzending nog bijbehorende artikels voor de website schrijf. Niettemin haal ik er heel veel energie uit en leer ik veel bij.’

‘*Het Journaal* gaat natuurlijk opnieuw over het dagelijks nieuws, maar het is anders dan toen ik freelance schreef. Ik heb nu een hele dag om items gedegen voor te bereiden en ideeën uit te wisselen met collega’s. Ik zit niet langer alleen thuis stukjes te tikken. Dat maakt een groot verschil: ik heb geleerd dat ik veel liever in een team werk.’

‘Hard nieuws en diepgaande stukken combineren’

INE GILLIS (26)

SEPTEMBER 2020
gestart als freelancer bij Belga

NU
Belga en ‘Apache’

‘Ik ben nu iets langer dan een jaar freelance Belga-correspondent voor het harde nieuws in Vlaams-Brabant, met een focus op mijn woonplaats Leuven. Dat is een voltijdse job, waarin ik vooral coronanieuws, politiek, cultuur en economie opvolg. Ik ben veel op de baan: één of twee keer per dag.’

‘Ik ben net voor de tweede lockdown gestart, waardoor ik na twee maanden met veel werk plots verplicht moest thuiswerken. Hoewel er nu opnieuw

persmomenten plaatsvinden, heb ik het gevoel dat ik als journalist achterloop op netwerkvlak. Ik heb weinig informele contacten kunnen leggen, terwijl dat juist zo belangrijk is. Ik probeer op dit moment zo veel mogelijk ter plaatse te gaan, zodat ik meer mensen kan ontmoeten. Dan probeer ik tegelijk ook foto’s en video te maken voor Belga. Mijn collega’s zie ik helaas niet zo vaak als ik gehoopt had, want nog steeds gebeurt er veel online.’

‘Sinds kort schrijf ik ook voor *Apache*. De vorige gerechtscorrespondent van Belga stapte in januari over naar *Apache* en zei dat ik altijd voorstellen mocht pitchen. Zo kon ik mijn eerste stuk voor *Apache* maken, over dak- en thuisloosheid in Leuven. Ik moest een biootje schrijven voor onder het artikel en

daarin vermeldde ik dat ik een leraren-diploma heb. Toen ze dat bij *Apache* zagen, hebben ze me gebeld omdat ze een vaste freelancer zochten voor onderwijs. Voor mij is dit een ideale combinatie: bij *Apache* kan ik langere, diepgaandere stukken schrijven, terwijl ik bij Belga het nieuws van de dag opvolg.’

‘Ik ben blij met mijn job, al is correspondent zijn zwaar. Je bent altijd bereikbaar en je dagen kennen weinig structuur. Nu ik jong ben, lukt dat nog, maar ik zie mezelf dit geen 30 jaar doen, zoals mijn voorganger Luc Vanheerentals. Ik houd van sociaal contact en vind het belangrijk om een directe impact te hebben – wat dat betreft mis ik het onderwijs soms. Misschien ga ik ooit weer voor de klas staan, maar dat is iets voor veel later.’

‘Coördineren is fijne afwisseling’

ANDREA VERCAMMEN (25)

AUGUSTUS 2020

gestart als redacteur bij 'Ariadne at Home'

NU

redactiecoördinator bij 'Ariadne at Home'

‘Als redacteur bij *Ariadne at Home* nam ik al snel een aantal coördinerende taken op. Enkele maanden geleden tekende ik een vast contract, waarbij ik de functietitel redactiecoördinator kreeg, omdat dat het beste omschrijft wat ik eigenlijk al deed. We werken in een vast team dat bestaat uit de hoofdredactrice, twee redactiecoördinatoren en een lay-outer. Veel producties worden gemaakt door freelancers, die ik nu aanstuur.’

‘Ik had niet gedacht dat ik zo snel een coördinerende rol zou krijgen. Dat mensen aannemen wat ik zeg, vind ik soms wel straf (*lacht*), maar als starter moet je vertrouwen hebben in je eigen kunnen. Je mag ook niet terugdeinzen als er kansen op je pad komen. Die kansen moet je natuurlijk wel krijgen – wat dat betreft heb ik veel geluk met mijn hoofdredactrice, Dorien Ceulemans. Zij heeft me begeleid zodat ik in mijn rol kon groeien. We hebben een open redactiecultuur waarin alles gezegd mag worden. Ook daar heb ik veel van geleerd.’

‘Vroeger dacht ik altijd: ik wil de hele dag schrijven. Coördineren zorgt echter voor een fijne afwisseling, al heb ik nu minder schrijftijd. Dit jaar kreeg ik een

vaste rubriek waarin ik telkens een interessante creatieve maker uit België of Nederland interview, die ik zelf uitkiez. Dat past goed bij mijn interesses en zo houd ik toch feeling met schrijven.’

‘Het afgelopen jaar ben ik steeds meer gaan inzien hoe belangrijk lifestyle en interieur zijn in het leven van mensen. Lifestylebladen maken lezers blij en creatief, iets wat we in deze tijden extra hard nodig hebben. Ooit wilde ik bij een krant werken, maar ik heb mijn hart echt verloren aan *Ariadne*. Het is een blad met een lange geschiedenis, dat begon als handwerkblad in Nederland, waar het nu al zo’n 75 jaar bestaat. Het blad is warm en betrokken, net als de medewerkers. Ik hoop hier nog lang te blijven werken.’

‘Je hebt best een back-upplan’

ELINE VAN WYNSBERGHE (26)

JANUARI 2020

gestart als freelance reisjournalist in bijberoep

NU

nog altijd freelance reisjournalist in bijberoep

‘Toen ik in bijberoep begon als freelance reisjournalist, zag ik de toekomst positief in. Ik was goed vertrokken en had meteen mooie opdrachten. In maart kwam daar abrupt een einde aan door de eerste lockdown. Ik had voor de maanden die volgden verschillende reportages gepland, waaronder naar Turkije en Moskou, die stuk voor stuk om coronagerelateerde redenen werden geannuleerd. De eerste maanden heb ik dichterbij huis gereisd en daarover geschreven, om toch mijn creativiteit kwijt te kunnen.’

‘Gelukkig was ik nog niet volledig financieel afhankelijk van de journalistiek: ik werkte parttime bij het syndicuskantoor van mijn ouders. Eerst dacht ik dat ik gewoon geduld moest hebben tot het toerisme weer op gang zou komen, maar dat duurt al 1,5 jaar. Inmiddels werk ik daarom fulltime bij het syndicuskantoor – en dat terwijl ik altijd gezworen had dat ik nooit in de syndicussector terecht zou komen! Het is een geheel andere sector, waar ik stilletjes aan mijn weg in zoek. Ideaal te combineren met de reisjournalistiek. Momenteel dus *the best of both worlds*.’

‘De reissector heeft een harde klap gehad. Gelukkig trekt het toerisme langzaam opnieuw aan, maar er wordt pas ruimte gemaakt voor zaken zoals persreizen wanneer de omzet weer op peil is. Ook is de aard van reisreportages veranderd: mijn laatste

persreis was een cruise in augustus 2020, waarover ik een stuk schreef met focus op hoe je veilig kan reizen. Lezers moeten gerustgesteld worden, dus dat perspectief verandert wel.’

‘Mijn passie voor reizen en ambitie om in de journalistiek te werken, zijn niet verminderd. Dat maakte deze periode af en toe toch wel zwaar: zowel mijn werk als mijn favoriete bezigheid is een tijd lang weggefallen. De crisis is voor mij een wake-upcall geweest, die me geleerd heeft dat ik toch best een back-upplan voorzie om niet helemaal afhankelijk te worden van reisjournalistiek. Het was mijn plan om dat uit te bouwen tot mijn hoofdberoep, maar ik heb besloten dat het beter is om reisjournalistiek te blijven combineren met parttime werk in een andere sector. Tenzij de toekomst daar anders over beslist natuurlijk! Dromen kan nooit kwaad.’

#RIGHTTOKNOW

VVJ MET EISENPAKKET NAAR FEDERALE EN VLAAMSE OVERHEID

België scoort niet goed als het gaat over openbaarheid van bestuur. De VVJ werkte daarom een catalogus uit met verbeterpunten voor zowel het federale als het Vlaamse bestuursniveau.

CHARLOTTE MICHILS

Volgens de *Global Right to Information Map* van het Centre for Law and Democracy, dat de openbaarheidsregelingen in 134 landen onderzoekt, staat België maar op de 119de plaats. Dat is net na Saoedi-Arabië en vlak voor de Dominicaanse Republiek. Niet te verwonderen dat volgens de laatste journalistensurvey van de UGent en de VVJ slechts 16 procent van de Vlaamse beroepsjournalisten gebruik maakt van de wetgeving op de openbaarheid van bestuur (WOB). Dat is heel wat minder dan in Nederland en de Scandinavische landen het geval is.

De VVJ raadpleegde journalisten, organisaties en academici, en zette zich aan een catalogus van verbeterpunten – zowel op federaal als op Vlaams niveau. Daarmee trekken we nu naar de respectieve-

lijke overheden, in de hoop op positieve respons. Voldoende openbaarheid van bestuur blijft immers een cruciale voorwaarde voor echte informatie-vrijheid, en voor de persvrijheid in het bijzonder.

Natuurlijk is en blijft België een vrij ingewikkeld land, met zowel een federaal als communautaire bestuursniveaus. Volgens de Grondwet kunnen die ook elk hun eigen openbaarheidswetgeving uitwerken. Dat geeft aanleiding tot diverse regelgevingen, die kunnen verschillen op het vlak van uitzonderingen op de openbaarheid, de te volgen procedure of nog de beroepsmogelijkheden.

Overigens komt ook Europa en zelfs de VN af en toe om het hoekje kijken. Zo werden voor de toegang van het publiek tot milieu-informatie het Verdrag van Aarhus en een bijhorende richtlijn RL 2003/4/EG uitgevaardigd. Op Belgisch niveau leidde dat tot een specifieke wet, in Vlaanderen werden die bepalingen geïntegreerd in het Bestuursdecreet. Uiteraard is het daarnaast ook zaak beter te communiceren over de openbaarheidsregels, opdat journalisten, onderzoekers en burgers sneller hun weg vinden erin.

FEDERALE VERBETERPUNTEN

De federale openbaarheid van bestuur wordt geregeld door twee wetten: een wet van 11 april 1994 en een van 5 augustus 2006. De eerste regelt de toegang tot bestuursinformatie in het algemeen, de tweede helpt de burger aan milieu-informatie. Om te beginnen bepleiten we een integratie van beide wetten. Dat zou alvast tot een aanzienlijke vereenvoudiging leiden met betrekking tot procedures en beroepsmogelijkheden. Voor meer punctuele verbeterpunten vertrekken we van de wet van 11 april 1994, de oudste en meest compacte wetgeving. Mutatis mutandis zijn de voorstellen dan ook toepasselijk op de wet van 5 augustus 2006.

EEN ALGEMEEN LOKET VOOR ALLE OPENBAARHEIDSVEROEKEN

Richt een algemeen loket in voor alle federale openbaarheidsverzoeken (inclusief die voor milieu-instanties). Dat loket kan de aanvragen vervolgens *dispatchen* naar de juiste overheid. Door een algemeen loket in te richten, kunnen de mensen die het loket bevolken de WOB sneller en beter in de vingers krijgen. Dat komt ook de rechtszekerheid ten goede.

OVERWEEG EEN APARTE REGELING DIE EEN FAST-TRACK PROCEDURE VOOR JOURNALISTEN INVOERT

Journalisten werken met krappe deadlines. Velen wobbten niet omdat de termijnen niet compatibel zijn met de journalistieke praktijk. Dat begint al met de (te lange) termijn die de aangezochte overheid heeft om te reageren. Bij een weigering speelt dan ook nog de beroepstermijn. Beide termijnen kunnen bovendien worden verlengd. Voer daarom een aparte *fast track*-procedure in voor journalistieke doeleinden en maak wobbten aantrekkelijker voor journalisten.

MAAK KOMAF MET DE ABSOLUTE WEIGERINGSGRONDEN

Tegen de wil van de grondwetgever in bevat de wet van 11 april 1994 vier zogenaamd absolute weigeringsgronden. In principe betekent 'absoluut' dat er voor deze uitzonderingsgronden geen afweging moet gebeuren, maar in de praktijk blijken ze vaak toch een relatief kantje te hebben. Dat zorgt voor onnodige spraakverwarring en discussies. We pleiten er dan ook sterk voor om komaf te maken met deze absolute weigeringsgronden en enkel relatieve weigeringsgronden over te houden. Hoe dan ook moet daarbij het beginsel gelden dat openbaarheid de regel is, en elke uitzondering erop beperkend worden geïnterpreteerd.

MAAK VAN DE BEROEPSINSTANTIE EEN BESLISSINGSORGAAN

Ingeval de openbaarheid wordt geweigerd, is beroep mogelijk bij de Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten (CTB), dat fungeert als een adviesorgaan. Het is essentieel hiervan een formele beslissingsinstantie te maken. Zoals dat nu al het geval is voor de federale Beroepscommissie voor de toegang tot milieu-informatie en voor de Vlaamse beroepsinstantie. Ongetwijfeld zal die switch naar beslissingsbevoegdheid gepaard moeten gaan met een uitbreiding van het personeelskader van de CTB.

Volgt er na het beroep een nieuwe afwijzing, dan kan men naar de Raad van State. Onnodig te zeggen dat dit een tijdrovende en dure procedure is. Bovendien betekent een vernietiging van de weigeringsbeslissing door de Raad van State nog niet dat de verzoeker meteen de overheidsinformatie in handen krijgt.

Zie de integrale VVJ-nota met federale verbeterpunten op www.journalist.be

De Vlaamse openbaarheidsregelgeving is van recentere datum dan de federale. Ze maakt deel uit van het Bestuursdecreet dat van kracht werd op 1 januari 2019. Toch heeft de VVJ ook hier een lijst met verbeterpunten. Zo pleiten we ook op Vlaams niveau voor een algemeen loket voor alle openbaarheidsverzoeken, een fast-track procedure voor journalisten en een schrapping van de absolute weigeringsgronden voor openbaarheid. Maar er is meer.

VLAAMSE VERBETERPUNTEN

NIEUWE WEIGERINGSGROND 'INTERNE COMMUNICATIE' HOLT OPENBAARHEIDRECHT VERDER UIT

De VVJ betreurt deze onlangs nog ingevoerde weigeringsgrond, die door zijn vaagheid de deur opent naar een veel te ruime interpretatie en dus neerkomt op een verdere uitholling van het openbaarheidsprincipe. De uitzondering werd ontleend aan het Verdrag van Aarhus en RL 2003/4/EG over de toegang tot milieu-informatie, maar uitgebreid naar alle informatie. Dit gaat in tegen de bedoeling van de internationale wetgever, die met beide instrumenten enkel de toegang tot milieu-informatie wilde regelen. De VVJ vroeg het Grondwettelijk Hof intussen om de vernietiging van deze nieuwe bepaling in het Vlaamse Bestuursdecreet.

GEEF OVERHEDEN DE KANS OM AANVRAGEN INGEDIEND VOOR JOURNALISTIEKE DOELEINDEN SOEPEL TE BEOORDELEN

Artikel II.38 van het Bestuursdecreet bepaalt dat wanneer universiteiten, hogescholen of erkende onderzoeksinstituten een openbaarheidsverzoek indienen voor wetenschappelijke doeleinden, overheden kunnen kiezen om bepaalde uitzonderingsgronden niet in te roepen. Gelet op de vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie, en in overeenstemming met artikel 10 EVRM en de rechtspraak van het EHRM, is het noodzakelijk om deze mogelijkheid uit te breiden naar aanvragen ingediend voor journalistieke doeleinden.

BOUW AAN EEN ONAFHANKELIJKE BEROEPSINSTANTIE DIE VERTROUWEN INBOEZEMT

Met de invoering van het grondwettelijk openbaarheidsrecht beoogde de wetgever beter geïnformeerde en weerbare burgers die in dialoog kunnen treden met een overheid die dienstverlening en overleg centraal stelt. Cruciaal daarvoor is een openbaarheidsprocedure die de burger vertrouwen inboezemt. Zorg daarom voor een evenwichtige samenstelling van de beroepsinstantie. Van belang is dat er naast een externe, onafhankelijke voorzitter en secretaris evenveel ambtenaren als niet-ambtenaren zetelen in de beroepsinstantie. Nu bepaalt artikel III.90 van het Bestuursdecreet nog dat de beroepsinstantie uitsluitend is samengesteld uit personeelsleden van de Vlaamse administratie of lokale overheden.

Zie de integrale VVJ-nota met Vlaamse verbeterpunten op www.journalist.be

‘Nieuws over Europa is niet altijd moeilijk’

LEEN DE WITTE COMBINEERT ‘DE OCHTEND’ MET EUROPESE VERSLAGGEVING

Na jaren verslaggeving in de Wetstraat en over de Europese Unie, gidst Leen De Witte sinds september luisteraars van Radio 1 door de ochtendactualiteit, samen met Benedikte Coussement. Maar haar hart ligt nog altijd bij Europa, zo blijkt: ‘Het klopt dat Europese besluitvorming vaak geen flitsende journalistiek oplevert. Europees nieuws wordt al snel als ingewikkeld en saai gezien.’

SELMA FRANSEN EN KRIS VAN HAVER

Ben je al gewend aan het vroege opstaan?

Leen De Witte: ‘Ja, gelukkig past mijn slaapritme zich gemakkelijk aan. Al moet ik bekennen dat ik vanochtend om halfvijf door de politie werd aangehouden omdat ik nog niet zo helder was en per ongeluk door een rood licht reed. Ik kwam ervan af met een waarschuwing. Gelukkig moet ik niet elke dag zo vroeg uit de veren, want ik presenteer afwisselend de ene week *De Ochtend* en houd me de andere week bezig met politieke en vooral Europese verslaggeving voor VRT. Niettemin is de impact van *De Ochtend* op mijn sociale leven groot: ’s avonds moet ik goed oppassen dat ik niet te lang doorga, want iets voor vieren gaat mijn wekker alweer. Met vrienden afspreken

© Dieter Telemans

'Ik vind dat we bij VRT-radio de overgang tussen avond en ochtend steeds beter organiseren'

planning waar ik met *De Ochtend* in zit, maakt helaas dat ik nu minder buitenlandreizen kan maken. Ik was graag naar de klimaatop in Glasgow geweest, maar dat ging niet.'

Je voorganger Xavier Taveirne heeft nog even *De Ochtend* en *Laat* tegelijk gepresenteerd.

'Dat is slopend – daarmee heeft hij de lat voor zichzelf ongelofelijk hoog gelegd. In de journalistiek is het een kunst om je grenzen te bewaken. Ik ben daar zelf in mijn enthousiasme ook niet altijd goed in. Ik heb lange tijd Vlaamse en Europese politieke verslaggeving gecombineerd voor VRT. In 2016 kwam daar *last minute* de verslaggeving van de Amerikaanse verkiezingen bovenop. Ik wilde de kans om de Amerikaanse verkiezingen mee te maken aangrijpen, maar ik had weinig kunnen voorbereiden, dus het werden twaalf loeiharde dagen in de VS, met aan het begin en einde een jetlag. Daarna ben ik wel even in de lappenmand gegaan; ik werd goed ziek en heb een tijdje moeten thuisblijven. Vanuit de VRT kreeg ik begeleiding om weer aan het werk te gaan. De HR-medewerker drukte me op het hart niet in het weekend te werken, geen overuren te maken en niet op buitenlandreportage te gaan. Dat was makkelijker gezegd dan gedaan: ik wilde heel graag de zestigste verjaardag van het Verdrag van Rome verslaan. Dat soort momenten maakt buitenlandjournalistiek zo leuk. Toen ben ik gelukkig wel mogen gaan (*lacht*).'

is dus niet evident, ik ben laatst bij uitzondering naar een vroege theatervoorstelling kunnen gaan, omdat die al om halfnegen afgelopen was (*lacht*):'

'Om de week zijn mijn kinderen bij mij, dan blijft er nog minder tijd over. De oudste zit nu in het middelbaar en ik merk dat ik de komende jaren meer aanwezig zal moeten zijn. De kinderen spreken me er namelijk op aan: *mama, moet je nu wéér werken?* Ze vinden het wel belangrijk dat ik een job doe die me voldoening geeft. Ze weten ook steeds beter wat mijn werk inhoudt; ik heb ze zelfs een keer meegenomen naar een sessie van het Europees Parlement in Straatsburg. Toen heb ik gependeld tussen het parlement en het zwembad dat ernaast ligt (*lacht*). De strakke

Je hart ligt duidelijk in Europa, waarom maakte je de overstap naar *De Ochtend*?

'Een liveprogramma presenteren heeft me altijd aangetrokken, maar schrok me ook af. Het gaat zo snel – de luisteraar is erbij terwijl je het programma maakt. Na zo lang verslaggeving te hebben gedaan, sta ik sterker in mijn schoenen en toen ik de kans kreeg, wist ik dat ik er klaar voor was. Het is een groot voordeel dat ik als Europaverslaggever zo vaak alleen heb moeten reizen. Daarvan word je zelfredzaam en het helpt je om je kalmte te bewaren. Ik landde bijvoorbeeld een keer met het vliegtuig in de VS en er stond een huurauto voor me klaar, toen ik besefte dat ik mijn internationaal rijbewijs thuis had laten liggen. Ik heb die auto toch meegekregen. Zulke ervaringen helpen als ik live op de radio ben. Een goede voorbereiding en het feit dat er een technicus aanwezig is die heel wat problemen kan opvangen, doen ook wonderen. Ik sta er niet alleen voor – ik werk samen met een uitzonderlijk team dat het elke ochtend mogelijk maakt om de uitzending op antenne te krijgen. Bij liveradio is het de kunst om niet te veel boven een gesprek te blijven hangen. Als ik erin duik, dan vind ik altijd wel een invalshoek, heb ik geleerd. Natuurlijk heb ik nog wel eens stress, maar mijn troef is dat je dat niet aan mijn stem kan horen (*lacht*).'

Hoe wordt *De Ochtend* gemaakt?

'Als de uitzending voorbij is, om 10 uur, beginnen we met een dagploeg van een vijftal mensen te vergaderen voor de volgende dag. Na de vergadering probeer ik tussen 12u en 15u pauze te nemen. Rond 16u klap ik mijn laptop weer open. Dan ligt er al een aantal onderwerpen klaar voor de volgende uitzending en nemen we waar mogelijk al gesprekken op. We bepalen een rode draad voor de uitzending – op dit moment is dat vaak corona, dat kan niet anders. De eindredacteur begint de volgende ochtend al om 4 uur en ik, samen met de rest van de ploeg, om vijf

uur, om de meest actuele items voor te bereiden. We bekijken dan welke zaken uit de kranten we zeker moeten meenemen en zoeken daar reacties bij. Toen ik net begon, vond ik dat tempo verschrikkelijk, ik heb daar echt aan moeten wennen. Ruimte om bijvoorbeeld binnenlandse reportages te maken, is er helaas weinig. Ik vind wel dat we bij VRT-radio de overgang tussen de avond en de ochtend steeds beter organiseren. De verschillende redacties werken samen om 's avonds al *leads* aan te dragen, zoals uitspraken uit *Terzake*, waar we mee aan de slag kunnen voor het ochtendnieuws.'

'In de journalistiek is het een kunst om je grenzen te bewaken'

Hoe kies je jouw studio gasten uit?

'Het is op de radio extra belangrijk om gasten te hebben die iets helder kunnen uitleggen. We gaan gericht op zoek naar boeiende nieuwe stemmen en letten daarbij ook op de man-vrouwverhouding van de gasten. Natuurlijk zijn we ook afhankelijk van wie er kan en wil. Toen we een item brachten over de ruim duizend kinderen uit het bijzonder onderwijs die dagelijks langer dan 2,5 uur op de schoolbus zitten, wilde er bijvoorbeeld geen enkele verantwoordelijke minister reageren. Dat is lastig, want je wil aan wederhoor doen en hen voor de feiten stellen. We hebben dat item toch gebracht en daarbij expliciet vermeld dat minister Weyts van onderwijs en minister Peeters van mobiliteit niet wilden reageren. Steeds vaker reageren politici enkel in de media wanneer dat voor henzelf opportuun is.

Dat is gevaarlijk, want je bent als journalist bijna blij als ze een keer toezeggen. Op de momenten dat je pertinente vragen voor hen hebt, geven ze echter niet altijd thuis.'

'Ik probeer zo goed mogelijk het belang van het nieuws voorop te stellen: als politici in *De Ochtend* te horen zijn, dan is dat omdat wij actuele vragen hebben, niet omdat zij zich aanbieden.'

Je gaf aan zelf niet zo graag geïnterviewd te worden en ook op sociale media ben je nauwelijks te vinden. Hoe zit dat?

'Dit is de eerste job waarbij ik zo zichtbaar ben, al ben ik me daar nog niet zo van bewust. Ergens probeer ik er ook niet te veel bij stil te staan, hoeveel mensen er wakker worden of naar hun werk rijden met *De Ochtend (lacht)*. Daar zou ik alleen maar nerveus van worden. Ik merk het wel aan mijn omgeving – mensen zeggen er iets van als ze me bij *De Ochtend* gehoord hebben, al is dat ook relatief: radio blijft natuurlijk radio. Je hoeft maar één keer op tv te komen en iedereen heeft je gezien. Ik koester overigens geen tv-ambities!'

'En wat sociale media betreft: ik weet dat journalisten zich daar steeds vaker profileren en ik vind dat handige platformen om informatie te verzamelen, maar ik heb zelf niet de tijd om er actief te zijn. Ik wil bovendien pas iets verkondigen als het iets bijdraagt. Mensen laten zoveel los op de wereld... Nee, laat mij maar mijn ding doen op de radio (*lacht*).'

Hoe kijk je als Europaverslaggever naar de manier waarop er op de radio over Europa wordt bericht?

'Het radionieuws wordt steeds meer toegespitst op Vlaamse politiek. Het is heel moeilijk om een ingang te vinden voor items over de Europese instellingen. Er zijn af en toe dossiers waarvan ik denk: nu zullen de nieuwsprogramma's erop vliegen, maar vaak gebeurt dat toch niet, of is het resultaat erg eenzijdig. De

focus bij berichtgeving over de Europese instellingen of een klimaattop is veelal of er wel of juist niet een akkoord bereikt wordt. Bij zo'n top zitten er ontzettend veel landen met verschillende belangen samen en het is niet verwonderlijk dat het erg moeilijk is om tot een consensus te komen. Zo gaat dat met veel internationale samenwerkingen – er wordt zelden iets grondig beslist. Het feit dat al die landen samenkomen en dat er dingen bewegen, verdient echter evengoed aandacht. Tijdens de klimaattop in Glasgow werd er opnieuw opvallend veel bericht over de Vlaamse standpunten inzake klimaat, terwijl die eigenlijk heel weinig invloed hebben op zo'n top en het veel interessanter is om op federaal niveau te kijken en om de inspanningen en uitgangspunten van andere landen onder de loep te nemen.'

Heeft nieuws over de Europese instellingen een slecht imago op redacties?

'Of het lukt om Europese wetgeving in een programma te krijgen, hangt af van de eindredacteur. Je ziet hen vaak al zuchten. Europees nieuws wordt al snel als ingewikkeld en saai gezien. Het klopt dat Europese besluitvorming vaak geen flitsende journalistiek oplevert. Dat de Europese ministers van Buitenlandse Zaken concrete stappen zetten naar een Europese defensie is een belangrijke ontwikkeling, maar het proces verloopt enorm traag, waardoor het zelden het nieuws haalt. Anderzijds vallen er ook veel positieve en luchtige dingen over Europese samenwerking te vermelden. Niet alles is moeilijk en zwaar.'

'Daarnaast bestaat het beeld dat luisteraars weinig over Europese politiek weten en er niet op zitten te wachten. Ook journalisten kennen de Europese besluitvormingsprocessen niet altijd. Dat leidt ertoe dat er op een heel andere manier over het Europees Parlement bericht wordt dan over het Vlaamse. Het wordt al snel een soort school-tv: bij Europese verkiezingen wordt er elke

keer uitgelegd hoe de Europese Unie ook alweer werkt.’

‘Dat nieuws over de Europese Unie weinig populair is, is een algemeen probleem en ik weet niet hoe we daar vanaf komen. Journalisten die hierover willen berichten, moeten telkens met zeer goede invalshoeken komen. Gelukkig kan ik best veel kwijt op de

radio. Het helpt dat ik met de jaren een goed netwerk heb opgebouwd en interessante gesprekspartners rond Europese ontwikkelingen kan aanwijzen. Ik zou bijvoorbeeld niet zo snel Zuhair Demir uitnodigen om de klimaatop van Glasgow te komen afkraken in de uitzending – er zijn mensen die een betere, constructievere analyse kunnen maken (*lacht*)!’

Hoe zit het met het nationale perspectief? Is het door de taalverschillen lastiger om nieuws van nationaal belang uit Wallonië op de radio te brengen?

‘Na de overstromingen op 25 juli presenteerde ik *De Ochtend*. Dat was een heel interessante uitzending om te maken, want het was belangrijk nieuws dat veel mensen hard trof en

‘Natuurlijk heb ik nog wel eens stress, maar mijn troef is dat je dat niet aan mijn stem kan horen’

tegelijkertijd werd er grote solidariteit getoond. We konden daar dus vanuit verschillende invalshoeken over berichten. Wat meteen opviel, was hoe moeilijk het was om Waalse politici aan het woord te laten over de situatie ter plekke. Ze hadden een tekst in het Nederlands voorbereid, maar zodra ik iets vroeg wat niet letterlijk in hun tekst stond, was hun Nederlands niet goed genoeg om te antwoorden. Omdat ze in de zendwagen zaten en ik in de studio was, had ik ook geen oogcontact met hen, wat een extra barrière vormt. Als je voor de geschreven pers werkt, kun je een gesprek nog in het Frans voeren en vertalen, maar op de radio ligt dat veel moeilijker en het leidt tot klachten van luisteraars. Ik zie het als mijn verantwoordelijkheid om toch manieren te vinden om nieuws dat zich wat verder van ons bed afspeelt regelmatig in te brengen. We zijn geen eiland – af en toe schakelen naar Europa, Wallonië en Brussel verruimt je perspectief.’

© Dieter Telemans

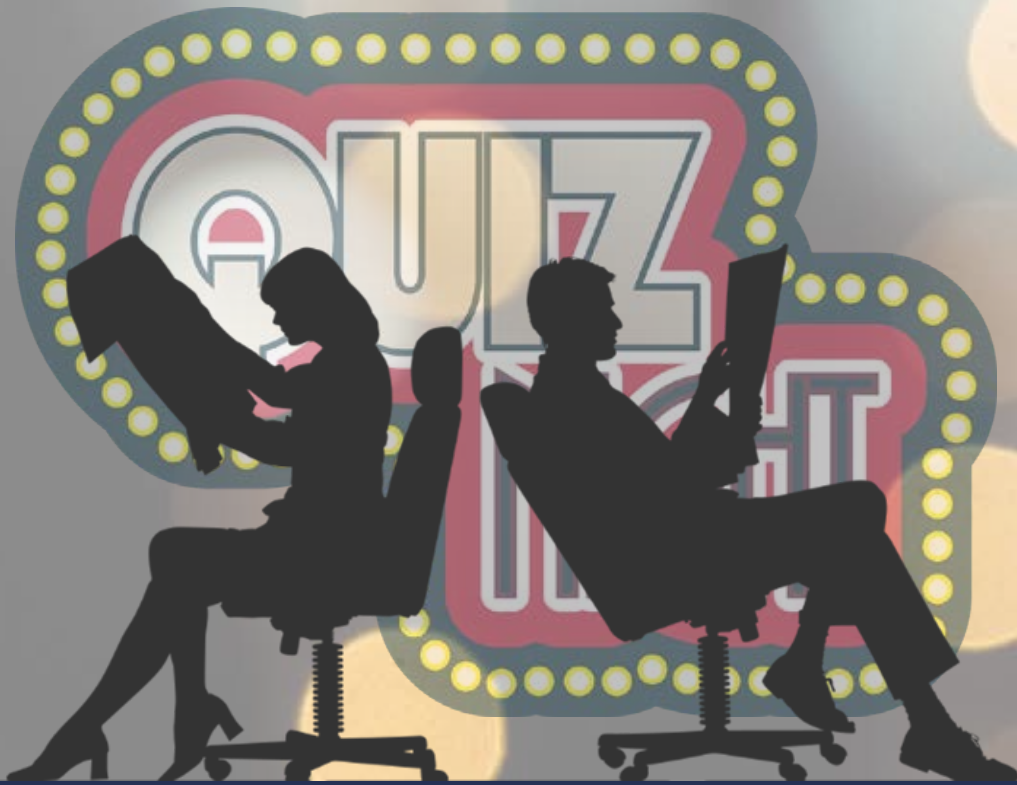
**"The central dilemma
in journalism
is that you don't know
what you don't know"**

- Bob Woodward -

Quizmaster

Kevin Major

JOURNALISTENQUIZ 2022

Zaterdag 22 januari 2022, 19 u.
De Zulle - Botestraat 98, Wondelgem (Gent)
Info en inschrijving: journalist.be/agenda/quiz

ONDERZOEK: WIE IS DE JOURNALIST VAN MORGEN?

Van alwetende verteller naar onbevangingen ontdekkingsreiziger

De onderzoeksceel Creative and Innovative Business van Thomas More-hogeschool deed de afgelopen twee jaar onderzoek naar de journalist van de toekomst. Wat moet de journalist van morgen kennen, kunnen en zijn? 34 journalisten van diverse mediabedrijven werden bevroegd.

ANN VERLINDEN

Betrokken, maar onverschrokken. Kritisch, alert, koelbloedig en achterdochtig. *'Een beetje een slecht karakter hebben, helpt ook.'*

Wanneer we journalisten vragen naar de competenties van de journalist van morgen, halen zij in de eerste plaats persoonlijkheidskenmerken aan.

'Drive' is een woord dat regelmatig terugkeert: de drive om op nieuws te jagen, de drive om verhalen uit te spitten, om bij te leren ook.

De competenties die journalisten aanhalen als noodzakelijk en evident, hebben dus veeleer te maken met een ingesteldheid of bril die de journalist moet hebben. Als die bril aanwezig is, volgt 'de rest' wel vanzelf. In deze tijden van valse berichtgeving, waarin de journalist onder druk staat en steeds meer in een gespannen relatie leeft met het publiek, de politiek en het gerecht heb je vooral een sterke ruggengraat nodig. *'Wij staan met een klein leger van beroepsjournalisten tegenover een groot leger van PR-mensen en spin doctors.'*

De basis of de essentie van wat een journalist moet kunnen, kennen en zijn, blijft dus onveranderd. Wanneer het gaat over de lagen van competenties bovenop die basis, valt op dat die steeds meer afhankelijk zijn van het medium en platform waarvoor een journalist werkt.

VAN EGO NAAR TEAMSPIRIT

Pakweg tien jaar geleden ontstond de idee – voor sommige journalisten ook de vrees – dat een journalist voor elk medium en platform verhalen moest kunnen produceren en liefst nog tegelijkertijd. Zo'n vaart is het niet gelopen, althans niet voor 'de ancients' die hun strepen

ruimschoots hebben verdiend. Daar waar de meer ervaren reporters de zogenaamde 'multiplatform skills' benoemen als 'overroepen' en 'overschat', beweren jonge 'onliners' dat net die vaardigheden voor hen belangrijk zijn en aan belang zullen winnen.

De 'onliners' vinden we vooral terug in de publicatieteams of videocellen van redacties: redacties die zich richten op nieuws dat 'hier en nu' moet worden verspreid. *'Om online te kunnen werken, moet je alles kunnen: filmen, monteren, foto's bewerken. Ik moet vooral veel brandjes blussen'*, vertelt een jonge VRT-reporter. Ook de redacteurs van de videoocel van News City beantwoorden aan dat hybride profiel.

Zij functioneren als verzamelaars en verspreiders van nieuws, in de academische literatuur ook ‘harvesters’ (oogstmachines, red.) genoemd. *‘Het zware redactiewerk gebeurt door de journalisten van VTM Nieuws en Het Laatste Nieuws. Wij zijn een soort verbindingsweg.’* De combinatie van snelheid en flexibiliteit die van dit nieuwe type journalist wordt verwacht is immens. *‘Het is een rollercoaster. Het is elke dag pompen of verzuipen.’*

Bij heel wat van die jonge ‘multitaskers’ met een allround profiel – die in het begin van hun loopbaan erg gegeerd zijn – leeft de vrees om niet te kunnen doorgroeien. Na enkele jaren krijgen ze soms te horen dat ze bepaalde ‘traditionele’ vaardigheden missen om door te stromen naar het zogenaamde ‘echte’ werk.

Redactiechefs denken dat die vrees onterecht is en dat die online-jobs de komende jaren sterk zullen evolueren. Dat er misschien zelfs van dat hybride profiel wordt afgestapt. Ze zijn zich immers bewust van de gevaren om vooral jonge starters op ‘breaking news’

te zetten. Want het is niet dat nieuws dat door heel veel mensen wordt geconsumeerd en dus hypercorrect moet zijn. *‘In een ideale wereld vind ik dat ook ‘seniors’ zich voor dat korte online nieuws moeten engageren, want het wordt tientallen keren meer gelezen dan de langere verhalen. Ik denk dat het belangrijk is dat jonge mensen kunnen te rade gaan bij meer ervaren journalisten die een dossier beheren en verantwoordelijk zijn voor alles wat daarrond wordt gepubliceerd,’* aldus één van de geïnterviewde hoofdredacteuren.

Ook andere chefs pleiten voor meer kwaliteitscontrole en coaching van jonge journalisten, maar geven toe dat de realiteit daar ver vanaf staat. *‘Ik denk dat we daar als Vlaamse media in een zoektocht zitten. Maar idealiter zou het moeten: meer samenwerking tussen ervaren en minder ervaren spelers die zowel kort als traag nieuws doen.’*

Meer samenwerking op alle niveaus is de toekomst, in dit digitale tijdperk waarin journalisten moeten opboksen tegen valse berichtgeving. Niet alleen meer samenwerking tussen jong en

ervaren, maar ook tussen experts vanuit verschillende disciplines en over de landsgrenzen heen. Vaak nemen de betrokken journalisten woorden als ‘multi’, ‘cross’, ‘trans’ en ‘inter’ in de mond.

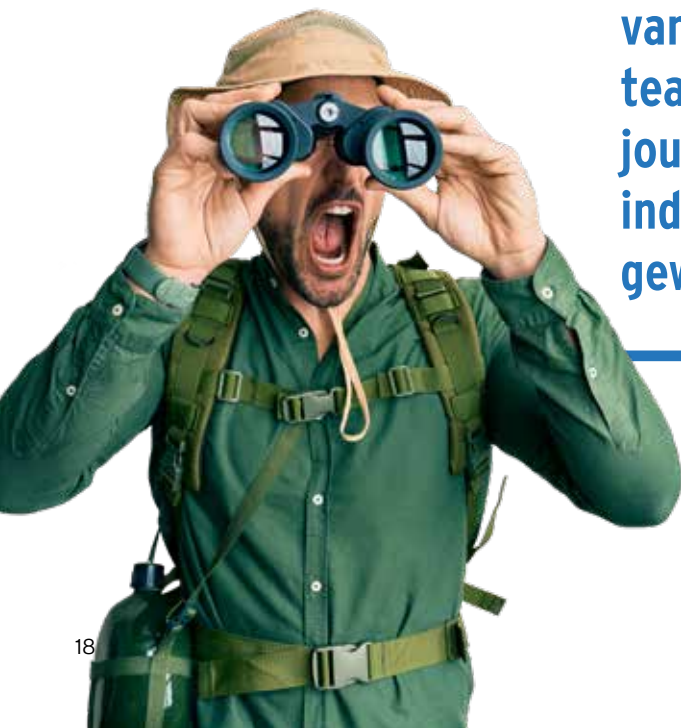
Door een veelheid van platformen en teams is de job van journalist minder individueel geworden. Het is één van de grootste veranderingen de jongste jaren, die bovendien soms voor wat frictie zorgt tussen ervaren spelers die graag nog hun eigen naam onder een artikel of reportage zien verschijnen en de jongere garde die beseft dat ‘scoren’ hoe langer hoe meer een gezamenlijke kwestie is.

EXCELLEREN IN EEN COMPETENTIE
Journalisten met veel kilometers op de teller circuleren vaak in de zogenaamde ‘plus-teams’ en ‘themaredacties’ die zich richten op verdieping en de verhalen op lange termijn. Met hun scherpe analyses en opinies staan ze vaak in de spits en zijn ze zo het uithangbord van het medium waarvoor ze werken. *‘Het lijkt tegenwoordig alsof je bij de krantenjournalisten hebt met week- en weekendcompetenties,’* merkt een ervaren journalist op.

Door de context van nepnieuws en opkomst van zelfverklaarde nieuwsmedia – de grootste bezorgdheid bij Vlaamse journalisten – stijgt het belang van expertise. *‘Om waarheid en leugen van elkaar te onderscheiden, heb je kennis van zaken nodig.’* Daarom wordt ook verwacht dat de job van ‘onliners’ op journalistiek vlak meer om het lijf zal krijgen en dat ook daar specialismen ontstaan. Denk maar aan de vraag naar TikTok-journalisten de jongste maanden.

Voor de journalist van de toekomst is het niet alleen zinvol je te verdiepen in een thema als klimaat of technologie, maar ook en misschien vooral om te excelleren in een competentie,

‘Door een veelheid van platformen en teams is de job van journalist minder individueel geworden’

voorspellen heel wat van onze interviewees. *‘Als je je als journalist op één of meerdere parameters kunt onderscheiden – in de vorm van beter geschreven teksten of diepgaander onderzoek – dan is er een grote toekomst voor u weggelegd.’*

Een grote toekomst is ook weggelegd voor journalisten gespecialiseerd in het analyseren en visualiseren van data. Zowat alle redacties zijn daar naarstig naar op zoek. Alleen maakt die zoektocht duidelijk waar het schoentje soms wringt als het gaat over specialisatie. *‘Mensen die zich specialiseren in een vakgebied zien vaak geen nieuws meer. Ik geloof daarom in een expert die om de zoveel jaar de gewaden van zich afgooit en iets totaal nieuws begint. Je bent een journalist, geen expert,’* zegt een ervaren krantenredacteur.

MINDER AGRESSIEVE WAAKHOND

De klassieke maatschappelijke rollen die vaak aan journalisten worden toegekend – waarnemer, getuige, verslaggever, verteller, duidler, waakhond, onderzoeker – blijven overeind. De rol van waakhond staat nog steeds met stip op één. Al vullen velen die rol wat ‘moderner’ in. Zo wordt er gepleit voor een minder agressieve waakhond. Heel wat journalisten in ons onderzoek tonen een zekere aversie voor de journalist als de alwetende verteller en interviewer die erop gebrand is koppen te doen rollen.

De journalist van morgen vertrekt eerder of liever vanuit een ‘fundamentele verwondering’ en gaat als een ‘ontdekkingsreiziger’ op pad en op zoek naar wat er niet klopt in de wereld, om fouten in het systeem bloot te leggen. En hij werkt daarvoor samen met andere experts en burgers. Hoe dat precies moet, ook dat is een zoektocht. In die zoektocht lijkt transparantie het van objectiviteit als journalistiek basisprincipe te winnen. Transparantie moet deel worden van

‘Opvallend is de roep naar een nieuw type leidinggevende, een inspirerende gids op de werkvloer’

een systeem, waarin de journalist zijn methode en research (ontdekkings-tocht) deelt met het publiek en verwerkt in de storytelling. Zo kunnen journalisten het vertrouwen met het publiek herstellen. Naast het signaleren van negatieve tendensen en gevaren en het analyseren van problemen, moet de journalist ook positieve evoluties, alternatieven en oplossingen tonen. *‘Anders breng je een zekere vorm van ontreddering in de samenleving teweeg.’*

Ook intern wordt er gepleit voor meer transparantie, waarbij ‘het voetvolk’ nauwer wordt betrokken bij de strategie en de visie van leidinggeven-den. Zo wordt het groepsgevoel

versterkt en kunnen kranten en zenders beter uitdragen waar ze voor staan. Opvallend is de roep naar een nieuw type leidinggevende, een inspirerende gids op de werkvloer zelf. Een gevolg is dat van redactiestructuren die door zowat iedereen als zeer ‘complex’ bestempeld worden, waarbij journalisten worden aangestuurd door een bataljon van nieuwsmanagers. Aangezien journalisten niet langer vertellers zijn van hun eigen verhaal voor hun eigen medium, zien velen de rol van coach en facilitator aan belang winnen. Op zoek dus naar een nieuw soort ‘baas’, die verhaalprojecten op poten zet en daarvoor de juiste mensen op de juiste plaats verzamelt en ondersteunt.

Ann Verlinden is docent en onderzoeker aan Thomas More

Voor het volledige onderzoeksrapport en meer info kan je terecht bij ann.verlinden@thomasmore.be

DOSSIER

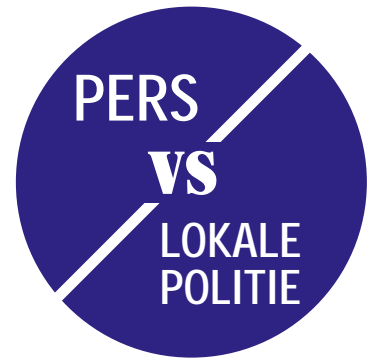
De politie, onze soms lastige vriend

Pers en politie, ze komen elkaar meer dan eens tegen - en soms meer dan beiden lief is. Journalisten houden er niet van dat overijverige politieagenten hen het werk bemoeilijken. Omgekeerd gruwen veel politiemensen van de media-aandacht voor hun doen en laten, of dat nu op straat is of bij een gerechtelijke zoekactie. Toch kunnen beiden ook veel hebben aan elkaar. Journalisten hebben met toenemend geweld te maken, en dan kan de sterke arm der wet altijd ondersteuning bieden. Omgekeerd kunnen goedwerkende politiediensten alleen maar wel varen bij publieke aandacht voor hun werk. In dit dossier spitten we de verhoudingen tussen pers en politie verder uit. We interviewen enkele hoofdrolspelers, zoomen meer specifiek in op enkele journalistieke noden en schetsen de regelgeving (en wat daaraan kan worden verbeterd). En dan mag de conclusie nog zijn dat we tot een eeuwige haat-liefdeverhouding zijn gedoemd, ook daarmee valt uiteindelijk te leven.

POL DELTOUR, ANNICK HUS EN CHARLOTTE MICHILS

‘Soms moeilijk om de échte journalisten te onderscheiden’

Hoe zit het met de verhouding tussen pers en politie op straat? Als één politieman dat kan inschatten, is het wel Philippe Vandenhole, commissaris bij de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene. Een tweegesprek met VTM-journaliste Rosalie Pieters.

POL DELTOUR EN ANNICK HUS

Philippe Vandenhole geldt bij de Brusselse politie als de nummer 1 voor alles wat de openbare veiligheid in de hoofdstad betreft. Eind 2018 kwam hij even persoonlijk in het nieuws. Bij een rumoerige betoging van boze brandweerlieden spoot het waterkanon van de politie zelf een krachtige waterstraal pal in zijn rechteroog en werd hij net niet halfblind. Vandaag ziet de commissaris weer klaar genoeg voor een tweegesprek met VTM-journaliste Rosalie Pieters, die zelf onlangs haar portie geweld te verwerken kreeg. Bij een betoging van uitgerekend politieagenten was dat, toen Rosalie *on camera* stevig werd opgeschrikt door een voetzoeker die haar been schroefde.

Commissaris Vandenhole: ‘Vandaar ook dat we journalisten soms vragen om zich niet te mengen in de massa, simpelweg omdat het niet veilig is. Dat is geen kwestie van censuur, wel van veiligheid. Vergeet niet dat we als agenten sneller en beter kunnen inschatten dat er gevaar dreigt. En misschien hebben mensen als Rosalie al wel meer ervaring op dit vlak, dat geldt niet voor elke verslaggever.’

Rosalie Pieters: ‘Toch is het voor een journalist moeilijk om zomaar

te stoppen met filmen, zeker wanneer er iets van maatschappelijk belang gebeurt. Belangrijk is dan wel dat we voldoende beschermd zijn. Zo ga ik zelf nooit naar betogingen zonder hoofdbescherming. Ook proberen we ons altijd zo discreet mogelijk op te stellen. Maar stoppen met filmen is voor ons vaak geen optie, we moeten onze job doen. Beter lijkt het me om in zulke gevallen afspraken te maken over een efficiënte en veilige samenwerking.’

Zit het daarvoor goed genoeg met de verstandhouding tussen politie en pers?

Vandenhole: ‘De relatie met de pers lijkt me in het algemeen vrij goed, wat niet wegneemt dat het soms een uitdaging is om te weten welke journalisten tot de reguliere pers behoren. Van hen weten we dat ze aanwezig zijn om aan objectieve verslaggeving te doen. Maar daarnaast heb je journalisten die moeilijker te identificeren zijn, en zelfs mensen die zich uitgeven voor journalist of louter tot doel hebben om de politie in een slecht daglicht te stellen.’

Pieters: ‘In het algemeen ervaren ook wij niet echt problemen met de politie.

Maar zeker bij betogingen en andere grote evenementen loopt het wel eens minder vlot. Daarom lijkt het me cruciaal dat agenten op het terrein op de hoogte zijn van welke journalisten tot de reguliere media behoren en welke niet. Onze officiële Belgische perskaarten hebben daarbij het grote voordeel dat ze moeilijk na te maken zijn. Ze zijn herkenbaar en betrouwbaar.’

Vandenhole: ‘Het zou ons helpen als journalisten hun perskaart duidelijk zichtbaar dragen. Al blijft het de vraag of we op elk ogenblik de tijd hebben om alle perskaarten te controleren. Vergeet ook niet dat we vaak met buitenlandse pers te maken krijgen, waarbij een variatie aan perskaarten de revue passeert. Jammer genoeg leven we in een tijd waarin iedereen zomaar online een perskaart kan bestellen. Maar in de toekomst kunnen we inderdaad meer inzetten op de controle van deze kaarten, hoe divers ze ook zijn.’

Af en toe blijven politiemensen het moeilijk hebben met het feit dat ze worden gefotografeerd of gefilmd. Meer, af en toe wordt een beeldjournalist zelfs gedwongen om beelden te wissen.

Pieters: ‘Ons is het nog niet vaak overkomen dat agenten vroegen om beelden te wissen. Sinds de terreurevents van 2015 en 2016 maken we er trouwens een punt van om politiemensen zoveel mogelijk te blurren. Natuurlijk is het een voordeel dat de agenten hiervan op de hoogte zijn.

Maar soms lukt anonimisering niet, en dan vragen we de toestemming. Alles hangt uiteindelijk af van de context. Een agent in beeld brengen bij een schoolpoort is iets helemaal anders dan een agent die deelneemt aan een huiszoeking. Als agenten expliciet vragen om onherkenbaar te blijven, dan houden we daar uiteraard rekening mee.’

Vandenhole: ‘Het probleem lijkt me ondertussen toch wat achterhaald. Politieagenten worden tegenwoordig op elk moment van de dag vanuit alle hoeken gefilmd. Maar goed, sommige collega’s schuwen inderdaad de camera’s niet, terwijl anderen gesteld zijn op hun privacy en niet per se in *HLN* of het Journaal willen opduiken. Dan appreciëren we het zeker dat de reguliere pers moeite doet om onze mensen zoveel mogelijk onherkenbaar te maken, zeker in precare situaties. Overigens kan de politie niet eisen om beelden te wissen. Wat ze wel kan doen, is vragen om bepaalde beelden niet uit te zenden.’

Pieters: ‘Hoewel we altijd ons uiterste best doen om agenten niet herkenbaar in beeld te brengen, is dat bij een livestream soms lastig. Toch letten onze cameramannen er bij het filmen al op om agenten niet herkenbaar te filmen. Het lijkt me wel een goed idee om

daarover duidelijker afspraken te maken tussen pers en politie.’

Vandenhole: ‘Als politie zijn we natuurlijk ook nog gehouden aan artikel 35 van de Wet op het politieambt. Dat zegt dat als we mensen van hun vrijheid beroven, we er moeten op letten hen niet aan de publieke nieuwsgierigheid bloot te stellen. Dat heeft te maken met privacy en het vermoeden van onschuld. Een politieambtenaar die dat artikel niet naleeft, begaat zelf een overtreding. Politieagenten moeten die mensen dus wel afschermen voor de pers.’

Pieters: ‘Let er wel op dat dit artikel enkel geldt voor politieagenten en niet ten aanzien van journalisten. Het kan dus niet worden gebruikt om het werk van journalisten te hinderen.’

Wat als er online plots spectaculaire beelden van een politie-optreden opduiken? Hoe gaat VTM daarmee om?

Pieters: ‘Het is in zulke situaties dat de reguliere pers haar meerwaarde kan tonen. Als wij zulke fragmenten in handen krijgen, doen we eerst een grondige *background check*. Pas als de context duidelijk is en alles dubbel gecheckt, gaan we verspreiden. Bovendien moet zo’n verhaal altijd voldoende maatschappelijke relevantie hebben.’

Antwerpen, maart 2015. Met de perskaart en identiteitskaart in de hand wordt journalist Sacha Van Wiele (*Gazet van Antwerpen*) meegenomen door de politie. Hij was één van de 200 mensen die werden opgepakt tijdens een betoging tegen burgemeester De Wever, na een oproep door Dyab Abou Jahjah.

Vandenhole: ‘Toch merken we soms dat dergelijke beelden online gaan en enkele uren later weer offline, omdat het verhaal dan toch niet blijkt te kloppen. Wellicht moeten die dingen dus wat sneller worden gecheckt.’

Hoe kan de verhouding tussen pers en politie worden verbeterd?

Pieters: ‘Overleg op hoger niveau is zeker aangewezen. Maar het is even belangrijk dat alle info van bovenaf doorstroomt naar het terrein, zodat alle agenten de afspraken kennen en er geen willekeur heerst.’

Vandenhole: ‘Akkoord. Enerzijds kunnen we ‘omgaan met de pers’ bijvoorbeeld opnemen in het lessenpakket van de basisopleiding tot politieagent. Maar anderzijds kunnen de media ‘omgaan met de politie’ misschien even goed als aandachtspunt integreren in hun opleidingen en bijscholingen.’

Philip Heymans,
justitiejournalist
en voorzitter van
de deontologische
adviesraad van de
VRT-nieuwsdienst

Kris Vandepaer,
hoofd van de
Federale
Gerechtelijke
Politie (FGP)
in Limburg

© Emy Elleboog

‘Iedereen heeft baat bij goede samenwerking’

Niet alleen op straat, ook in de coulissen van de justitiepaleizen lopen journalisten en politiemensen elkaar regelmatig tegen het lijf. En ook daar zijn de ontmoetingen niet altijd even hartelijk. Ergens vreemd toch, voor twee sectoren - de pers en de gerechtelijke politie - die allebei zeggen uit te zijn op de waarheid.

CHARLOTTE MICHILS

Kris Vandepaer, hoofd van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) in Limburg: ‘Naar mijn aanvoelen loopt de samenwerking vlot en worden de spelregels op het terrein meestal goed opgevolgd. Voor alle duidelijkheid: de Federale Politie buigt zich over georganiseerde misdaad, wat betekent dat het vooral het parket of zelfs het federaal parket is dat communiceert. De Federale Gerechtelijke Politie (FGP) communiceert enkel mits een delegatie. Ook gebeurt het dat de FGP en het parket samen het woord voeren. Zowel de procureur als de FGP is zich ten volle bewust van zijn of haar maatschappelijke functie. We zien het belang van communicatie in, maar houden ons aan de opgelegde grenzen zoals het geheim van het onderzoek en het vermoeden van onschuld. Uiteraard zorgt dat voor

een spanningsveld. Als er drugslabo's worden ontdekt, ronden wij de politie-actie graag af alvorens te communiceren. Tegelijk begrijpen we dat de buurt die de actie kan volgen, antwoorden wil en dat de pers daarop inspeelt.’

Philip Heymans, justitiejournalist bij VRT en voorzitter van de deontologische adviesraad van de VRT-nieuwsdienst: ‘Ik herken me in veel van wat je zegt. Heel belangrijk is de vertrouwensband die je gaandeweg opbouwt, en ook respect voor de opdracht van de ander. Dat geldt des te meer als de belangen uiteenlopen. De officiële communicatie van de politie is voor ons louter een vertrekpunt. Wij weten dat de politie veel meer info heeft dan ze prijsgeeft en die proberen we te achterhalen. De pers wordt daarbij niet

aan banden gelegd door de zojuist aangehaalde beginselen: het geheim van het onderzoek en het vermoeden van onschuld spelen formeel gezien niet ten opzichte van journalisten. Toch brengen we daarom nog niet alle info, onze beroepsethische regels bepalen mee wat we delen met ons publiek. Wel belangrijk is het om een correcte inschatting te kunnen maken en dat kan alleen wanneer ons plaatje zo volledig mogelijk is. Overigens, wij staan ook open voor de bezorgdheden van de politie. Ik verwijs naar de gewelddadige ontvoering van de dertienjarige jongen in Limburg vorig jaar. Wij waren toen perfect op de hoogte van wat er gebeurde, maar beslisten een tijdlang niet te communiceren omdat er een mensenleven op het spel stond.'

'De pers blijft de pers en mag niet als het verlengstuk van de politie worden gezien'

Philip Heymans

Wanneer breng je informatie dan toch naar buiten?

Heymans: 'Kijk, mensen hebben recht op informatie, en dat geldt des te meer als het onderzoek te lang duurt. Denk aan Operatie Zero (*grootschalig onderzoek naar witwaspraktijken, omkoping en matchfixing in het Belgisch voetbal dat jarenlang duurde, nvdr.*). Uiteraard besef ik dat de publicatie van daderinfo bijvoorbeeld het onderzoek kan schaden. Maar formeel zijn wij niet gebonden door die overweging, hoogstens kunnen we hierover een *gentlemen's agreement* sluiten. Voor ons is het verder belangrijk dat een

verzoek om info niet te ontsluiten wordt gemotiveerd. Ook hier kan een vertrouwensband helpen.'

Vandepaer: 'Van onze kant beseffen we wel dat we jullie minimale informatie moeten geven. Anders construeren jullie een verhaal op basis van eigen elementen. Dat kan goed aflopen maar ook slecht. Dat is meteen ook ons argument ten aanzien van de onderzoeksrechter. Maar dat er goede redenen zijn om info niet te delen, is evenzeer duidelijk. Een huiszoeking is een maat voor niets als het verrassingseffect weg is. Info delen gaat ook gepaard met een goede risico-inschatting: zo spreekt het voor zich dat het live streamen van een politieactie heel wat risico's kan inhouden voor de betrokken politiemensen.'

Een pijnpunt in de verhoudingen blijft toch het journalistieke bronnengeheim, dat justitie soms nog altijd schendt op zoek naar lekken.

Vandepaer: 'Het is nochtans simpel: als wij inzage willen in de bronnen van een journalist, kan dat niet. Dat verandert natuurlijk wanneer de journalist zelf het voorwerp wordt van onderzoek. Hetzelfde geldt ook voor andere beroepsgroepen zoals advocaten. Al spelen er dan specifieke waarborgen, zoals de aanwezigheid van de stafhouder van de balie ingeval van een huiszoeking bij een advocaat of een VVJ-vertegenwoordiger als het gaat om een journalist.'

Welke verbeterpunten zien jullie voor de onderlinge verhoudingen?

Heymans: 'De relatie pers-politie is een golfbeweging. Er zijn periodes waarin veel kan en er zijn er waarin het vertrouwen zoek is. Een enkel incident kan de deur dichtgooien voor alle redacties. Nu zitten we naar mijn gevoel weer in een moeilijker tijd. De GDPR zit daar zeker voor iets tussen. De ene persoon communiceert ook vlotter dan de andere, en hetzelfde geldt voor de arrondissementen. Het aantal communicatiemensen op een parket is overigens niet altijd bepalend: sommige

parketten communiceren gewoon weinig. Dat zou niet mogen: infodeling mag niet arbitrair zijn, er zou meer lijn moeten in zitten.'

'Info delen gaat ook gepaard met een goede risico-inschatting'

Kris Vandepaer

Vandepaer: 'Onze werkwijze neemt toch een stuk willekeur weg, in die zin dat een persbericht stevast dezelfde weg volgt. De politie bereidt voor en maakt het ontwerp over aan de persmagistraat, en de onderzoeksrechter geeft zijn uiteindelijke zegen. Los daarvan is het belangrijk om bij incidenten rond de tafel te zitten met alle partijen, de procureur en de journalist. Ook zo bouw je vertrouwen op. Bij goede communicatie en zelfs samenwerking heeft iedereen baat. Vorige week bleek nog: één op de drie zaken die worden opgevist door het VTM-programma *FAROEK*, worden opgelost of kennen een doorbraak.'

Heymans: 'Maar we *zijn* natuurlijk de politie niet. Het is perfect mogelijk dat we stoten op informatie waarover de politie nog niet beschikt. Of wij die info dan doorspelen, is voorwerp van debat in de deontologische adviesraad. Hier speelt ook het journalistiek bronnengeheim. Een bron die ons info in vertrouwen gaf, moet bescherming krijgen. Als het bronnengeheim niet speelt, kan er wel worden overwogen om info over strafbare feiten door te geven. Hoe dan ook: het is belangrijk dat elk zijn eigen rol vervult en dat er geen verwarring is. De pers blijft de pers en mag ook niet als het verlengstuk van de politie worden gezien.'

Wat mag wel/niet?

11 vragen en antwoorden

SAMENSTELLING: POL DELTOUR

1. Wat is de waarde van een perskaart?

De officiële perskaart van een beroepsjournalist is gekoppeld aan stevige kwaliteitswaarborgen, die door de Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten worden bewaakt. In essentie gaat het om de waarborgen van professionaliteit en onafhankelijkheid. Dat laatste wordt afgedwongen via een cumulverbod met een ander beroep. Beroepsjournalisten die aansluiten bij de VVJ/AVBB voegen daar de waarborg aan toe van erkenning van de hele beroepsethische code, opgesteld door de sectorale Raad voor de Journalistiek (www.rvdj.be). Ook andere perskaarten die de VVJ/AVBB uitreikt - aan stagiair-beroepsjournalisten en journalisten in bijberoep meer bepaald - bieden die laatste waarborg.

Dat alles verantwoordt dat de overheid bijzondere erkenning geeft aan een officiële perskaart. Zoals het op de kaart zelf staat gedrukt: *'De overheden worden verzocht de titularis alle faciliteiten te verlenen in zoverre verenigbaar met de vereisten van openbare orde en van het verkeer.'* Met 'overheden' worden politieke, bestuurlijke en gerechtelijke overheden bedoeld, en dus ook politiediensten.

2. Kun je je met een perskaart dan alles veroorloven?

Nee. De vermelding op de perskaart zelf is duidelijk: *'voor zover verenigbaar met de vereisten van openbare orde en van het verkeer.'* Het kan dus al eens gebeuren dat de politie bij een ontruiming ook journalisten viseert. De officiële perskaart laat evenmin toe om verkeersovertredingen (zoals rijden op de pechstrook of foutparkeren) te begaan. Toch kan een journalist in zijn contacten met de politie altijd blijven vragen naar die 'faciliteiten', naar dat voetje voor in vergelijking met een gewone burger, gewoon omdat dit hem/haar toelaat het werk beter te doen.

3. Kunnen we beeldopnames maken van politie in actie?

Dat kan wel degelijk, en in principe kunnen journalisten die beelden ook verspreiden. Geen enkele wet (ook de GDPR niet) verbiedt dit, en rechtspraak bevestigt af en toe deze journalistieke vrijheden. Het belet niet dat politiemensen in de praktijk wel eens veiligheidsargumenten aanvoeren om niet in beeld te komen. Aan de redacties komt het dan toe die verzoeken in overweging te nemen. In de praktijk gaan diverse redacties zover om beelden van individuele politieagenten principieel te anonimiseren, tenzij er juist pertinente redenen zijn om dat niet te doen.

Mutatis mutandis kunnen dezelfde regels worden toegepast op magistraten (parketmagistraten en rechters).

4. Kan de politie ons verbieden om mensen te filmen of fotograferen?

Journalisten zijn bij het maken en verspreiden van beelden van personen sowieso onderworpen aan wetgeving en deontologische regels met betrekking tot privacybescherming. Bij herkenbare beeldopnames van gewone burgers (niet publieke figuren) speelt het recht op afbeelding en moet dus toestemming worden gevraagd. Voor beeldopnames van slachtoffers en jongeren gelden strengere regels en zelfs een principieel wettelijk verbod. Ook voor verdachten en zelfs veroordeelden legt de Code van de Raad voor de Journalistiek een zekere terughoudendheid op.

Weliswaar komt het de politie niet toe om in de plaats van individuele burgers hun recht op afbeelding af te dwingen en beeldopnames te verbieden. Een wettelijke verplichting die politieambtenaren wel hebben, is om aangehouden personen 'niet bloot te stellen aan de publieke belangstelling' (artikel 35 van de Wet op het politieambt). Maar die verplichting geldt dus enkel voor de politie zelf, ze belet de pers met andere woorden niet om gearresteerde personen alsnog te fotograferen of filmen wanneer de kans daartoe zich voordoet.

5. Kan de politie ons verbieden om sommige plaatsen of gebouwen te filmen of fotograferen?

Volgens artikel 120ter van het Strafwetboek mogen militaire, maritieme en luchtvaartinstallaties niet binnen een 'myriameter' (of 10 kilometer) afstand worden gefotografeerd. Ook treinstations en openbare nutsinstellingen roepen die bepaling wel eens in ter bescherming van de openbare veiligheid.

Uiteraard kan het niet de bedoeling zijn dat de pers door dergelijke beelden vrij te geven terroristen-in-spe de pap in

de mond geeft. Toch omvat de vrijheid van informatie tot op zekere hoogte ook het vrijelijk kunnen maken en verspreiden van beelden van vitale openbare infrastructuur.

Concreet stelde de kwestie zich onlangs nog voor de haven van Antwerpen en de bedrijven daar. In september verspreidde Port of Antwerp (het vroegere Havenbedrijf) een reglement waarin het voor beeldopnames in de haven telkens voorafgaande toestemming eiste van ofwel de havenautoriteiten zelf (voor opnames van openbare infrastructuur) ofwel de betrokken havenonderneming (voor bedrijfsinfrastructuur). Na verzet van de VVJ en enkele hoofdredacteurs heeft Port of Antwerp dat reglement voor journalisten bijgesteld: in tegenstelling tot burgers en commerciële actoren kunnen 'beroepsjournalisten, journalisten van beroep, stagiair-beroepsjournalisten en journalisten in bijberoep (met officiële perskaart) en begeleiden-technici (met T-kaart) zonder voorafgaande toestemming fotograferen of filmen op het openbaar domein in havengebied.'

6. Kan een politieagent de camera van een journalist afnemen en 'viseren' of een journalist dwingen om gemaakte beelden te wissen?

Op beide vragen is het antwoord nee. Vragen staat vrij, natuurlijk, en een journalist zou in theorie kunnen ingaan erop. Maar dwang uitoefenen op een journalist om zijn camera af te geven of beelden te wissen kan niet. Zowel politieke overheden als gerechtelijke instanties hebben deze regel intussen herhaaldelijk bevestigd.

7. Kan de politie een redactie verzoeken of zelfs dwingen om beelden over te maken?

De vraag stelt zich in de praktijk vooral met betrekking tot niet gepubliceerde of uitgezonden beelden, bijvoorbeeld van een uit de hand gelopen manifestatie. Dit afdwingen kan de politie in elk geval niet: zoiets staat haaks op onder meer het journalistieke bronnengeheim. Het belet niet dat een redactie uit eigen beweging toch die beelden kan overmaken. Meer dan een redactie zal dat weliswaar principieel niet doen, om te vermijden dat ze door het publiek teveel als een verlengstuk van de politie wordt gezien.

8. Kan een politieagent een journalist vragen naar zijn informatiebron(nen)?

Opnieuw: vragen staat vrij, maar elke journalist beschikt wel over het fundamentele recht om er niet op te antwoorden. Dat zwijgrecht is opgenomen in de wet van 2005 op het journalistieke bronnengeheim. Het gros van de politieambtenaren kent die wet ook wel, en dringt dan ook niet nodeloos aan. Overigens kan de politie de vraag slechts stellen mits een mandaat daartoe vanwege een onderzoeksmagistraat.

9. Kan een politieagent een huiszoeking komen uitvoeren bij een journalist en eventueel ook materiaal in beslag nemen?

Ook hier is het antwoord negatief, en opnieuw spruit dat voort uit de wet op het journalistieke bronnengeheim. Hetzelfde geldt nog voor telefoontaps of het onderscheppen van digitale communicatie. Slechts in één geval kan de politie, na machtiging door een onderzoeksrechter, alsnog proberen door te dringen tot de bronnen van een journalist, en dat is wanneer het kan dienen om een levensbedreigend delict te voorkomen en er geen andere mogelijkheid is voor justitie om dat te doen.

10. Wat te doen wanneer je als journalist slachtoffer bent van geweld of bedreigingen?

Het is belangrijk geweldpleging of bedreigingen aan je adres meteen te melden aan de politie. Die maakt dan een proces-verbaal op daarvan en bezorgt dat aan het parket dat het onderzoek in handen neemt. Je kunt je ook rechtstreeks melden als benadeelde persoon bij dat parket, wat garandeert dat je stipter op de hoogte wordt gehouden van het verloop van het onderzoek. Nog een optie is dat je een klacht indient bij een onderzoeksrechter, als burgerlijke partij. In dat geval betaal je wel een waarborg en kan het onderzoek langer aanslepen, maar heb je meer opvolgmogelijkheden en de zekerheid dat de zaak grondig wordt uitgespit.

De VVJ richtte in 2019 een eigen Meldpunt in voor agressie tegen journalisten (www.journalist.be). Dat dient niet enkel om gepast te kunnen inspelen op gevallen van geweld of bedreiging, maar ook om een betere kijk te verkrijgen op het fenomeen.

11. En wat als het de politie zelf is die haar boekje te buiten gaat?

Zoek eerst uit of het een ambtenaar van een lokale politiedienst dan wel de federale politie is tegen wie je een klacht wil indienen. Elke politiedienst beschikt namelijk over een dienst Intern Toezicht. Daarnaast kun je ook steeds terecht bij de Algemene Inspectie (www.aigpol.be), die de federale en lokale politiediensten overspant. Nog een mogelijkheid is een melding bij het Comité P (www.comitep.be), maar doorgaans zal dit de klacht doorsturen naar de bevoegde tucht- of gerechtelijke overheid. Ten slotte kun je ook altijd een klacht indienen bij het parket, dat dan een opsporingsonderzoek begint.

COLUMN

In vervlogen tijden: varen op je humaan kompas

JAN BACKX

Mijn boeiendste journalistieke jaren beleefde ik in het oude Antwerpse justitiepaleis, met zijn vaak Rembrandt-achtige lichtinval. Ook toen al kweekte je als gerechtsjournalist best een olifantenvel. Scheldproza per brief was nog het minste. Vaak grepen gefrustreerde gerechtsklanten ziedend naar de telefoon om je uit te kaffen of ronduit te bedreigen. *Je suis costaud!*, brulde ooit iemand in mijn oor. Hij ging meteen afkomen. Hij daagde niet op. Na een zitting kon in de wandelzaal een zonsverduistering optreden, als je dreigend werd omringd door stevige binken, vrienden of familieleden van iemand die je zozegd had 'bezwadderd'.

De relatie met politiemensen, advocaten, parketmagistraten en rechters moest je als journalist geduldig opbouwen. Het menselijk contact was primordiaal. En zoals dat tussen mensen nu eenmaal gaat, kon er in de relatie ook al eens iets misgaan. Dan werd je gekapitteld omdat je 'iets niet goed had begrepen' of 'het onderzoek in gevaar had gebracht', en prompt werd je als persona non grata in de ban gedaan. Wie lang genoeg meedraaide, wist dat die brokken vaak miraculeus konden worden gelijmd. Een informant wiens wrok je ooit had opgewekt en die lange tijd elk contact met je meed, kon jaren later toch weer opduiken omdat jij als vaste paleisverslaggever een luisterend en discreet oor bood naar zijn verhaal.

Groot was mijn vreugde toen overal perswoordvoerders werden aangesteld. Zij moesten de pers vaak gewoon wat sussen met dagelijkse kruimels. Ondertussen draaide de informele nieuwsgaring in alle discretie volop verder. Op het juiste moment een plasje maken in een paleistoilet, aanschuiven naast de juiste mens in de cafetaria, een toevalstreffer met een tipgever in de FNAC... alle knepen waren goed. En je had nog de vrijheid om niet continu te moeten overleggen met de toen nog uit te vinden nieuwsmanager, die een gouden embryonale tip zo kon verknallen.

Ook de politiediensten hadden toen eigen culturen en omgangsvormen. Bij de politie werd iedere overste simpelweg aangesproken met 'meneer'. Ooit was er in Antwerpen een goedmenende kolonel die dacht dat de pers net zo gestructureerd was als zijn eigen rijkswachtkorps. Bij 'groot nieuws' telefoneerde hij kinderlijk enthousiast naar de vermeend hoogste in rang, zijnde de voorzitter van de plaatselijke persbond. Parate kennis van het Antwerps opende dan weer makkelijker de deur bij de stedelijke opsporingsdienst. Dat kwam ook van pas om een vaak briesende stedelijke hoofdcommissaris te sussen, die totaal geen onderscheid kon maken tussen een lezersbrief en een redactioneel stuk: 'Het staat in de gazet hé, en dat is uw schuld!'

Menselijk contact, dat was de 'tool' bij uitstek voor nieuwsgaring in vroeger tijden. Weten wie er graag aan oldtimers knutselde, wie na het dienen van Vrouwe Justitia gedichten schreef of schilderde, welke togadrager een kerkorgel bouwde in zijn living, meevoelen met de zielenpoot die van het leven een zware opdoffer had gekregen... Journalistiek was toen allereerst een varen op dat humane kompas. En precies dat maakte de stiel zo ultra boeiend, zoveel meer dan alleen maar beroepshalve wat stukjes maken.

Jan Backx is oud-journalist voor HLN

SENAAT WERKT ACTIEPLAN TEGEN FAKE NEWS UIT

De aanpak van *fake news* is noch een louter federale, noch een louter communautaire aangelegenheid, en daarom boog de Senaat zich als 'reflectiekamer' de voorbije twee jaar over de kwestie. Het resulteerde in een lijvig en lezenswaardig onderzoeksverslag, met aan het eind een reeks aanbevelingen. Die zijn gericht aan de sociale mediaplatformen, de politieke

partijen, influencers, het publiek en ook de traditionele media.

Senator Karin Brouwers (CD&V), co-rapporteur: 'We dringen aan op blijvende ondersteuning in kwaliteitsjournalistiek, het bewaken van de pluraliteit van het medialandschap, goede opleidingen en ook een actualisering van de wet op de erkenning van beroepsjournalisten en hun faciliteiten.

Persoonlijk hecht ik nogal veel belang aan de aanbeveling om *factchecking* verder uit te bouwen en ook de vindbaarheid ervan voor de burger te vergroten. Zonder dat we in de valkuil van een *ministerie van waarheid* trappen, natuurlijk.' (PD)

www.senate.be / informatieverslag over de bestrijding van fake news

VVJ WERKT MEE AAN INCLUSIEVE REDACTIES

De VVJ bezorgde Mediaminister Dalle een lijstje met aandachtspunten voor meer inclusie en diversiteit in de mediabedrijven. De VRT actualiseerde in dat verband alvast haar eigen integriteitscode.

Vlaams minister van Media Benjamin Dalle (CD&V) werkt samen met Mediarte, het sociaal fonds van de audiovisuele sector in het land, aan een actieplan voor meer inclusie en minder grensoverschrijdend (GoG) gedrag in de mediasector. In dat verband riep hij half november de ondertekenaars van het Sociaal Charter voor de Mediasector bijeen.

De VVJ drong alvast aan op meer onderzoek, in het verlengde van de opmerkelijke cijfers die de vakgroep Sociologie van de UGent in 2018 al bovenspitte. Bijna één op de drie mediaprofessionals gaf toen aan met GoG te maken te hebben gehad; bij de vrouwelijke werkrachten ging het zelfs om bijna de helft. Aan dat onderzoek ziet de VVJ graag een meldingsplicht voor de mediabedrijven gekoppeld: zij zouden gevallen van GoG in hun schoot samen met de aanpak ervan moeten rapporteren, zij het anoniem.

Een integriteitscode en een policy voor omgangsvormen kunnen nuttige bakens uitzetten. Maar even belangrijk is dat leidinggevendend daar dan nauw de

hand aan houden, en dat er ook daarnaast aanspreekpunten worden georganiseerd. In een breder kader dringt de VVJ aan op meer diversiteit op de redacties, als opstap naar inclusie. Daarnaast blijft de VVJ pleiten voor een opwaardering van de werkomstandigheden van journalisten. Precaire arbeidsstatuten (zoals uitzendarbeid en onderbetaald freelancewerk) maken journalisten nu eenmaal kwetsbaarder voor GoG, en ook lange werkdagen en hoge werkdruk blijken een voedingsbodemp.

VRT

Alvast de VRT paste intussen haar eigen integriteitsbeleid aan. De Integriteitscode uit 2015 wordt aangevuld met een sociaal luik, dat bepalingen omvat over respectvol omgaan met elkaar op het werk, pesten, ongewenst seksueel gedrag en discriminatie.

Diane Waumans, manager beroeps-ethiek en integriteit bij de VRT: 'Op onze interne website leggen we die zaken uit, en we gaan er ook vormingen over organiseren. Zo moeten onze medewerkers goed kunnen plaatsnemen wat hen overkomt. Bovendien is het een leidraad voor leidinggevendend, die worden geacht in te grijpen bij pestgedrag. Als ze dat niet doen, worden ze een deel van het probleem. We vergeten ook de verantwoordelijkheid van de zogenaamde omstaanders niet.'

Vlaams minister van Media Benjamin Dalle. werkt voor dit project samen met Mediarte.

Wat als het met de leidinggevende toch niet lukt? Diane Waumans: 'Als vangnet dienen de vertrouwenspersonen en de preventieadviseur psychosociale aspecten. Nieuw is dat we nu binnen de directies ook contactpersonen hebben aangeduid die mee een oogje in het zeil houden. De opvolging van problemen wordt zo fijnmaziger en efficiënter. Ook extern - buiten de werkgever om - zijn er overigens meldpunten.' (CM/PD)

**PHILIPPE FRANÇOIS (52), VERANTWOORDELIJK
VOOR HET BEELDAANBOD VAN BELGA**

‘Nieuws zonder beeld is moeilijk aan de man te brengen’

In tijden van smartphones en sociale media zijn beelden in het nieuws alleen maar nog belangrijker geworden, zegt Philippe François, chief Imagery bij persagentschap Belga. ‘Des te jammer is het dat velen nog altijd onvoldoende respect opbrengen voor dat werk.’

MONICA MORITZ

Hoe positioneert een journalist zich tegenover de beeldenstormen die ons met de dag meer overdonderen, online en elders? Als iemand daarop een zinnig antwoord kan bedenken, moet het toch Philippe François (52) zijn, sinds 2006 verantwoordelijk voor het beeldaanbod van Belga. ‘Vandaag is er duidelijk weer meer aandacht voor beeldjournalistiek’, weet hij. ‘Door smartphones en de sociale media zijn foto en video steeds meer zelf het verhaal geworden, en de tekst steeds meer de context. Nieuws zonder beeld is moeilijk aan de man te brengen. Vandaag illustreert het beeld het verhaal niet, het *is* het verhaal en de tekst geeft soms noodzakelijke achtergrond of duiding daarbij. Een schitterend interview zonder pakkende foto’s bestaat eigenlijk niet. Het interview zal daarom niet verdwijnen, maar het komt wel zwaar in de verdrukking.’

Hoe zie je de huidige rol van de beeldjournalist dan?

‘Een goede journalist is een veelzijdige journalist. Vroeger waren journalistiek en fotografie aparte afdelingen van een redactie. Vandaag lopen schrijvende en beeldpers steeds vaker in elkaar over.

Fotografen brengen nu nieuws aan en *pennen* leveren tegelijk foto’s en video’s. Een redactie moet zich telkens afvragen: hoe gaan we dit nieuws het best coveren? Gaat een redacteur ter plaatse of sturen we een fotograaf die het nieuws bijvoorbeeld livestreamt? Daarbij evolueren we naar een steeds groter onderscheid tussen desk en veldjournalistiek, ook bij de agent-schappen.’

Welke specifieke vaardigheden verwacht je bij een persfotograaf?

‘Vandaag ben je geen persfotograaf *tout court* meer, maar een multimediale journalist, zij het dat beelden maken natuurlijk je specialiteit blijft. Een knopje indrukken volstaat daarbij niet, beeldjournalistiek is een ambacht dat vakkennis vereist. Ik had ooit een stagiair die geen flitsers had omdat hij van natuurlijk licht hield. Heel tof, maar in de journalistiek moet je toch af en toe flitsen om een goed belicht beeld te maken. Daarnaast moet je oog hebben voor het nieuws, om er de correcte beelden van te kunnen maken. Het nieuws volgen en begrijpen is echt cruciaal. Voor een persagentschap werken betekent bovendien dat je voor diverse media fotografeert. Je verslag-

geving moet dus breed genoeg zijn, zodat het perfecte beeld erbij zit voor elk van de media die op Belga geabonneerd zijn.’

Waar blijft het respect voor beeldjournalisten? Want daarover blijven velen toch klagen.

‘Veel mensen, soms zelfs journalisten zelf, beseffen niet wat ons onderscheidt van de huwelijks- of kunstfotograaf. Ze kunnen zich nog wel voorstellen dat je de pen van een journalist niet vasthoudt, maar denken dat dit niet geldt voor persfotografen. Politici en woordvoerders vinden het heel normaal om hen instructies te geven: *fotografeer dit en vooral niet dat*. Of: *zorg ervoor dat je mijn rimpels wegwerkt*. Dat is soms revolterend. Foto- en videojournalisten ervaren dat als een gebrek aan waardering voor hun beroep. Dan is het aan hen om uit te leggen dat persfotografen, net als alle andere journalisten, gebonden zijn aan een deontologische beroepscode.’

In welke mate beperkt het recht op privacy het veldwerk?

‘De deontologie is er wat dat betreft sterk op vooruitgegaan. De gedragsregels zijn strenger dan 20 jaar geleden. Betogers en publieke figuren vragen ook vaker om beelden te bewerken of te wissen, zij het niet altijd terecht. Iedereen kent vandaag wel zijn rechten, maar zelden de rechtspraak rond privacy. Die geeft persfotografen een iets breder speelveld. Gelukkig maar, want als we de privacy van iedereen heel strikt moeten interpreteren,

mogen we op straat niemand meer fotograferen. Als er zich plotseling belangrijk nieuws voordoet, is mijn devies alleszins: *eerst fotograferen en dan discutenen*. Op een tribune bijvoorbeeld kunnen er al eens mensen in beeld komen die met het onderwerp niets te maken hebben. Als we die foto's echt nodig hebben, dan halen we die mensen niet uit het beeld. Onze fotografen en videasten zijn trouwens altijd goed zichtbaar aanwezig en ook aanspreekbaar.'

Philippe François: 'Er is duidelijk veel meer teamwork en collegialiteit dan vroeger.'

Hoe werkt dat met publieke figuren?

'Als je met een minister naar de andere kant van de wereld vliegt, moet je momenten die tot de privé sfeer behoren natuurlijk respecteren. Maar politici die hun mondkemper niet correct dragen wanneer ze de pers te woord staan en dan achteraf geconfronteerd worden met foto's daarvan, dat is hun probleem. Zulke foto's wissen we niet. Soms is de druk wel groot om beelden niet te publiceren. Met de nieuwe generatie politici en

woordvoerders hebben we soms zeer moeilijke gesprekken daarover.'

Verdelen jullie ook foto's van getuigen of zogenaamde burgerjournalisten?

'Wij gebruiken maar weinig foto's van burgers en checken die ook grondig. De iconische beelden van de aanslagen in Brussel, oké, die kwamen vooral van toevallige getuigen. Hadden die gewelddaden voor de opkomst van de sociale media plaatsgevonden, dan zouden er trouwens een hele handel en opbod zijn ontstaan rond dat beeldmateriaal. Net zoals rond de foto's van paparazzi vroeger. Maar de foto's van 2016 belandden meteen op de sociale media en daar viel niks meer te verhandelen. In het algemeen is er vandaag geen beeldschaarste meer. En daarmee is ook die business die we allemaal niet zo proper vonden zo goed als verdwenen.'

'Vandaag illustreert het beeld het verhaal niet, het is het verhaal'

Hoe kijk je aan tegen het probleem van bewerkte beelden en deep fakes?

'In de Belgische journalistiek zie je dat nauwelijks of niet. De fotograaf mag en moet een foto soms bewerken, op voorwaarde dat die nog aan de realiteit blijft beantwoorden. Als je een beeld zo photoshopt dat je tijdens de Tour de France op een heel mistig moment de indruk wekt dat het helder weer is, dan rammel je met de voeten van de lezer.'

Wat is er de laatste decennia nog zoal veranderd in de fotojournalistiek?

'Twintig jaar geleden werd de fotojournalistiek nog beheerst door mannen, en dan vooral *alfamannen*. Vandaag zijn er al wat meer vrouwen – zij het nog altijd te weinig. En er is duidelijk veel meer teamwork en collegialiteit dan vroeger. In die richting wil ik blijven werken.'

© Belgaimage/Jasper Jacobs

FOTOGRAAF
FILIP CLAUS

Is fotografie niet schrijven met licht? Dit jongetje reikte me het licht aan. Betrapt in Caïro, maart 2012 op het eiland Dahab, midden Caïro, op de Nijl. Tezamen met Ruth Van de Walle, mijn fixer aldaar. Zij maakte onlangs de video *#This is Egypt2*. Een goede fixer zoals Ruth is goud waard. Was deze foto dan ook geen godsgeschenk? Hij maakte alleszins mijn dag goed. Als fotograaf heb je zo van die dagen dat alles samenvalt. Geluk noemen ze dat dan.

PIETER KNAPEN,
SECRETARIS-GENERAAL EN
OMBUDSMAN, OVERLOOPT
DE RECENTSTE UITSPRAKEN

REDACTIONELE LIJN EN BEROEPSTHIEK

Klagers werpen af en toe op dat hele artikels of passages uit artikels niet relevant zijn, zoals Rob Verreycken laat gelden in zijn klacht tegen *Gazet van Antwerpen*. Anderen vinden dan weer dat volgens hen wel relevante onderwerpen geen of te weinig aandacht krijgen in de media. Dat is evenwel geen kwestie van beroepsethiek, maar behoort tot de redactionele lijn en redactionele keuzes die redacties in alle vrijheid bepalen. De Raad mengt zich daar niet in en wil dat ook niet doen. Het zou een inbreuk betekenen op de redactionele vrijheid. De Raad maakt dit duidelijk in zijn uitspraak over de klacht van Rob Verreycken en heeft dat in eerdere uitspraken ook al gedaan. Om dezelfde reden maakt het voor de Raad niets uit welke thema's of domeinen redacties coveren. Het enige wat telt, is dat voor al die domeinen dezelfde beroepsethische principes gelden, en dus dezelfde Code. Dat onderscheid tussen beroepsethiek en redactionele lijn is voor sommigen soms moeilijk te vatten. Het is aan de Raad om het te bewaken en toe te lichten.

VERREYCKEN // GAZET VAN ANTWERPEN

Redactionele vrijheid in selectie van nieuws en bepalen van invalshoek

Naar aanleiding van een rechtszaak tegen zijn zoon wegens het uitbrengen van de Hitlergroet in het Fort Van Breendonk belicht het artikel klager Rob Verreycken en zijn vader Wim Verreycken, respectievelijk gewezen Vlaams parlementslid en senator voor Vlaams Belang/Blok. Rob Verreycken diende een klacht in. De Raad verklaarde ze ongegrond. Verreycken noemt een aantal passages uit het artikel over zijn verleden irrelevant. De Raad wijst in zijn uitspraak op de redactionele vrijheid, wat impliceert dat de journalist en de redactie vrij zijn in de selectie van nieuws en in het bepalen vanuit welke invalshoek en in welke context ze een onderwerp belichten.

Verder spreekt Verreycken van ongegronde beschuldigingen en schending van het privéleven. Volgens de Raad is daar geen sprake van. Het artikel verwijst naar een aantal rechtszaken en incidenten waarbij Verreycken betrokken was. Waar het gaat over rechtszaken vermeldt de

journalist duidelijk de afloop: seponering, vrijspraak of veroordeling. Er is in dat opzicht geen sprake van ongegronde beschuldigingen. Hetzelfde geldt voor andere passages waarvan Verreycken zegt dat ze insinueren dat hij een neonazi zou zijn of zelf de Hitlergroet zou hebben gebracht. Dat staat niet in het artikel en er is geen sprake van ongegronde beschuldigingen, noch in het loutere feit dat de journalist bepaalde feiten en gebeurtenissen vermeldt, noch in de manier waarop ze dat doet.

Ook het privéleven is niet geschonden, zegt de Raad. Rob Verreycken is als gewezen politicus een publiek figuur. De verwijzing naar gerechtelijke procedures uit het verleden schenden het privéleven niet. Hetzelfde geldt voor de vermelding van zijn naam in verband met de rechtszaak tegen zijn zoon. De advocaat van de zoon verwees in zijn pleidooi naar 'politieke socialisatie' en 'opvoeding' en refereerde zo duidelijk aan klager. De rechtszaak over het uitbrengen van de Hitlergroet is van gewichtig maatschappelijk belang en de feiten daaromtrent worden niet betwist.

MOERMAN // DE STANDAARD

Grondwettelijk hof als opvangnet voor uitgerangeerde politici

Het artikel gaat over de benoeming van een nieuwe rechter bij het Grondwettelijk Hof op voordracht van CD&V. Klagster Fientje Moerman is rechter bij het Grondwettelijk Hof en gewezen politica voor Open Vld. In het artikel wordt ze omschreven als een van de uitgerangeerde politici voor wie het Grondwettelijk Hof vroeger als opvangnet fungeerde. Ze zegt dat deze negatieve omschrijving elke feitelijke grondslag mist en dat ze onterecht geen kans op wederhoor heeft gekregen.

De Raad zegt dat het de journalisten vrij staat om het einde van de politieke loopbaan van Moerman en haar benoeming als rechter bij het Grondwettelijk Hof te interpreteren en te omschrijven zoals ze gedaan hebben. Verder is hij van oordeel dat wederhoor vooraf niet nodig was omdat het artikel geen ernstige beschuldigingen uit die de eer en goede naam betreffen. De klacht is ongegrond.

COMEOS // DE STANDAARD

Geen fout in dynamiek van podcastgesprek

De Raad heeft voor het eerst een uitspraak gedaan over een klacht tegen een podcast. Het gaat om een klacht van Comeos, de sectorfederatie van handel en diensten, tegen *De Standaard*. In de podcast

interviewt host Lise Bonduelle wetenschapsjournalist Tom Ysebaert over statiegeld op plastic flessen en drankblikken. In het gesprek merkt Bonduelle op dat de federale regering 'in principe voorstander is van statiegeld' waarop Ysebaert antwoordt 'dat de regering in het regeerakkoord zegt dat statiegeld bespreekbaar moet zijn'. Volgens Comeos geeft dit het standpunt van de federale regering foutief weer omdat in het regeerakkoord staat dat 'in overleg met de deelstaten en de betrokken sector onderzocht wordt of het incorporeren van een statiegeldheffing in de verpakkingsheffing wenselijk is'.

De Raad is van oordeel dat er in de dynamiek van vraag en antwoord tussen de host en de wetenschapsjournalist geen sprake is van foutieve berichtgeving. De host brengt het thema aan en de journalist-specialist kadert en nuanceert het, zoals eigen is aan radio-, tv- en podcast-gesprekken.

DESTOOP // DEMORGEN.BE EN HLN.BE

Geen anonimisering voor betrokkenheid bij Schild & Vrienden

Klager diende een klacht in omdat de redacties van *De Morgen* en *Het Laatste Nieuws* zijn verzoek hadden afgewezen om artikels over hem te anonimiseren of verwijderen. In de artikels, onder meer over zijn mandaat voor de raad van bestuur van de UGent, wordt klager omschreven als prominent lid van Schild & Vrienden en vertrouweling van Dries Van Langenhove. Klager zegt dat de artikels geen actualiteitswaarde meer hebben en beroept zich op het recht op vergetelheid.

De klacht is ongegrond omdat de rechten en belangen die klager inroept om de artikels te laten anonimiseren niet opwegen tegen het maatschappelijk belang van een zo volledig mogelijk archief en van het recht op informatie. Overigens gaan de artikels over recente feiten en is het dossier rond Schild & Vrienden nog steeds actueel.

POTTERS // TRUDOCs

Gevaccineerd via 'priority lane' van burgemeester Heeren

Trudocs.be is de lokale website uit Sint-Truiden die het nieuws over de vaccinatie van burgemeester Veerle Heeren naar buiten bracht. Het artikel meldt dat klager, die waarnemend directeur van het stadswerkhuis in Sint-Truiden is, in maart 2021 werd gevaccineerd via de 'priority

lane' van de burgemeester. Verder gaat het over zijn aanstelling als manager van het stadswerkhuis, die door de provinciegouverneur werd geschorst omdat ze volgens het artikel 'totaal onwettelijk' verliep.

De klacht omvat verschillende elementen. Ze is ongegrond wat betreft de waarheidsgetrouwheid van de vaccinatie-namenlijst van de burgemeester, vermelding van de naam van klager en journalistieke onafhankelijkheid. Ze is gegrond wat betreft de waarheidsgetrouwheid van de passage over de aanstelling van klager tot waarnemend diensthoofd, wederhoor en het gebruik van een Facebook-foto.

VANDERVELDE EN VAN DER SCHUEREN // 'tSCHELDT

Anonimiteit 'tScheldt opnieuw veroordeeld

De artikels gaan over zakenlui Stéphane Vandervelde en Guido Van der Schueren en de verwevenheid van hun bedrijven en zakelijke belangen, waarbij volgens 'tScheldt altijd en overal sprake is van gesjoemel. De Raad zegt in zijn uitspraak dat hij zich niet kan uitspreken over de waarheidsgetrouwheid van de artikels.

Wat wederhoor en anonimiteit van 'tScheldt betreft, is de klacht gegrond. 'tScheldt heeft klagers vóór publicatie niet om een reactie gevraagd, terwijl de artikels ernstige beschuldigingen uitbrengen die de eer en goede naam betreffen.

Verder veroordeelt de Raad de anonimiteit van 'tScheldt. Door die anonimiteit creëert 'tScheldt bewust verwarring om de normale beroepsethische verantwoordelijkheid van zich af te schuiven of eraan te ontsnappen. Dat is een flagrante schending van het principe dat een journalist of redactie werkt met open vizier en de vrijheid van informatie, commentaar en kritiek uitoefent in verantwoordelijkheid.

AN BERGER

VROEGER

Eindredacteur
opsporingsprogramma
Faroek (VTM)

NU

Woordvoerder
Federale Politie

**‘Reality-tv
was een
perfecte
leerschool’**

AN BERGER (45): VAN 'FAROEK 'TOT WOORDVOERDER VAN DE NEDERLANDSTALIGE FEDERALE POLITIE

'Mijn eerste journalistieke ervaring was in 2001, als stagiaire bij *Koppen*. Dat was een toffe samenwerking en daarna bleef ik er werken als researcher. Ik besloot al snel zelfstandige te worden, een beslissing waar ik nooit spijt van heb gehad. Het gaf me de kans om aan een verscheidenheid van programma's mee te werken, waaronder een aantal reeksen van *Het leven zoals het is*. Reality-tv was mijn beste leerschool: dankzij mijn universitaire studies kon ik goed researchen, maar tv maken heb ik echt *on the job* geleerd.'

'Mijn interesse heeft altijd bij de grotere nieuwsverhalen gelegen en in het bijzonder bij justitie en politie. Ik was dan ook blij toen ik bij VTM voor *Telefacts* en *Telefacts Crime* aan de slag kon. In 2013 begon ik voor het programma *Faroek* te werken, eerst als journalist en later als eindredacteur. Aan dat programma heb ik echt mijn hart verloren. Naast het maken van langere onderzoeksreportages, waaronder *In het spoor van Salah Abdeslam* (waarvoor we de Belfius Persprijs wonnen) vond ik het heel boeiend om nauw met de politie en het parket samen te werken. Als we een opsporingsvraag brachten, kreeg ik onder een speciaal protocol inzage in politiedossiers, wat me een inkijk gaf in de complexiteit van zaken. Vooral gesprekken met slachtoffers motiveerden me enorm om bij te dragen aan een oplossing. Vaak lukte dat: 1 op de 3 items bij *Faroek* leiden tot heel nuttige info of een oplossing.'

'In juli dit jaar werd ik Nederlandstalig woordvoerder van de Federale Politie. Ik heb lang nagedacht toen ik de vraag kreeg, maar eigenlijk was het een perfecte match, gezien mijn interesses en de contacten die ik heb in de media en bij de politie. Het is een boeiende job, die ik heel graag doe. Bij de Federale Politie werken zo'n 13.000 mensen. Woordvoerder zijn van zo'n grote en veelzijdige organisatie is echt een uitdaging. Ik leer elke dag veel bij en dat zal nog lang zo blijven, denk ik.'

'Wat ik niet verwacht had, is dat het nog hectischer is dan de journalistiek. We brengen vanuit de Federale Politie niet alleen zelf nieuws naar buiten. Denk aan opsporingsberichten, nieuwe onderzoeksmethodes, ontwikkelingen rond politieoperaties, verkeersacties of andere controleacties. Daarnaast beweeg ik als woordvoerder mee op de flow van de

actualiteit. Als er pertinente vragen komen, moet ik er staan. Dat werk kan je niet inplannen. Doordat media bijna doorlopend publiceren, krijgen we de hele dag door vragen. De deadline van journalisten is veelal 'nu' of toch 'zo snel mogelijk'. Gelukkig sta ik er niet alleen voor. Op onze persdienst werkt een handvol mensen, maar om eerlijk te zijn moeten we het bij de politie met nog minder middelen en mensen stellen dan in de journalistiek. Als woordvoerder probeer ik toch van zoveel mogelijk zaken op voorhand op de hoogte te zijn. Het is vervelend wanneer journalisten je contacteren en meer informatie blijken te hebben over een delicaat onderwerp dan ikzelf of mijn collega's, maar helaas gebeurt dat regelmatig (*lacht*).'

'Deze job heeft mijn kijk op de media veranderd. Nu ik woordvoerder ben, valt het me op dat er vaak onjuiste informatie wordt gepubliceerd. Ik bel dan naar de betrokken redactie of journalist om een aanpassing of rechtzetting te vragen en dat gebeurt meestal wel snel. Onlangs stuurden we vanuit de Federale Politie een persbericht over Europol. Een journalist had daar in een stuk steevast Interpol van gemaakt. Dat heeft gevolgen: dan krijgen wij Europol aan de lijn... Ik merk onder hoeveel tijdsdruk er gepubliceerd wordt. Te snelle berichtgeving kan lopende onderzoeken soms schaden. Voor mij is dat telkens bang afwachten, maar meestal gaat het gelukkig goed. Het is daarom ontzettend belangrijk om als woordvoerder goede contacten met journalisten te hebben. Hoewel politie en media elk hun eigen rol hebben, is het essentieel dat we in crisissituaties op elkaar kunnen rekenen en betrouwbare afspraken kunnen maken.'

'Omdat ik op federaal niveau werk, moet ik weten wat er in heel het land leeft rond politie en justitie. Daarom volg ik nu ook intensief de Franstalige media. Dat is misschien wel de grootste *eye opener* geweest (*lacht*). Onderwerpen kunnen in Wallonië op een heel andere manier leven. Zo wordt er in Vlaanderen meestal positief gereageerd op verkeerscontroles als middel om het verkeer veiliger te maken, terwijl dat in Wallonië vaak als een inbreuk op de privacy gezien wordt. Bij deze dus een warme oproep aan journalisten: neem af en toe een kijkje over de taalgrens, je zult versteld staan!' (SF)

'Neem af en toe een kijkje over de taalgrens, je zult versteld staan!'

De VVJ heeft op haar website journalist.be een knop gezet die rechtstreeks toegang geeft tot een reeks infosessies en workshops die ze de voorbije maanden heeft georganiseerd. Via de nieuwe **Toolbox** geraak je makkelijk aan presentaties en video's met betrekking tot nieuwe journalistieke IT, cyberveiligheid, vergoedingen of je belastingaangifte. Enkel voor leden.

De **Stichting Verhalende Journalistiek** heeft haar editie Meestervertellers 2021 gelanceerd. Makers en publiek kunnen nog tot 31 december journalistieke bijdragen met een groot verhalend karakter insturen. Alle Nederlandstalige journalistieke verhalen komen in aanmerking - zowel uit Nederland als Vlaanderen - en ongeacht of ze geschreven, in audio of video of cross-mediaal zijn. Alle info op www.verhalendejournalistiek.nl.

© RT

Overleden: **Ivo Meulemans**, amper 50 jaar gevorderd in het leven. Ivo begon als freelancer voor *Het Volk* en werd daarna loontrekkende bij achtereenvolgens *Het Nieuwsblad* en *Gazet van Antwerpen*.

Eveneens heengegaan: **Gerrit De Clercq** (70), voormalig journalist van *Belga* en *De Standaard/Het Nieuwsblad*.

ONDER EMBARGO

Ook **Eddie Van Thielen** (70) is niet meer, hij werkte als freelance beeldjournalist voor diverse Roularta-publicaties.

De **Vlaamse Regulator voor de Media (VRM)** heeft zijn jaarrapport over de Vlaamse mediasector in 2021 klaar, zoals steeds een uiterst lezenswaardig document. Deze keer zoomt de VRM in op de nood aan grotere transparantie bij de media - zowel wat eigendomsstructuren en financiering als de filtering en moderatie van (nieuws)inhoud betreft. De VRM verwijst onder meer naar een waarschuwing van de VVJ dat publieksdata een steeds grotere impact krijgen op het redactionele werk.

De **RTBF** is op zoek naar journalisten die in Vlaanderen wonen en als correspondent voor haar nieuwssite willen werken. Zij moeten voor de Franstalige openbare omroep berichten over 'maatschappelijke feiten en socio-economische en culturele activiteiten van de streek waar ze wonen'. Een goede kennis van het geschreven Frans is uiteraard een must. Voor vragen en sollicitaties: Laurence Brex (brla@rtbf.be) of Jacques Crémers (jcre@rtbf.be - 0478 88 23 96).

Roularta stopt eind dit jaar met de uitgave van *Bodytalk*, een gezondheidsmagazine met

stevige wortels in de wetenschap. Het magazine ging 15 jaar mee en verscheen regelmatig als bijlage bij *Knack*. Roularta voert een gebrek aan reclameinkomsten aan voor de beslissing. De stopzetting treft een vijftal freelancejournalisten, onder wie hoofdredactrice **Marleen Finoulst**.

De VVJ heeft bij de federale regering aangedrongen op de onmiddellijke hersamenstelling van de **Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten (CTB)**. Sinds 1 september is het mandaat verstreken van de leden van de dienst, die moet oordelen over beroepen tegen de weigering van inzage in bestuursdocumenten. Daarmee ligt het recht op openbaarheid van bestuur de facto op apegapen, aldus de VVJ in een boodschap aan premier **Alexander De Croo** (Open Vld) en minister van Binnenlandse Zaken **Annelies Verlinden** (CD&V).

De VVJ heeft samen met de Vlaamse nieuwswuitgevers bij de Rulingcommissie van Financiën de verlenging aangevraagd van de **fiscale voordeelregeling voor freelancejournalisten**. Die houdt in dat freelancers de helft van hun beroepsinkomen als (laag belaste) auteursrechtelijke vergoeding mogen aangeven. Door overbelasting kan de Rulingcommissie pas over een vijftal maanden een uitspraak

doen, maar de huidige regeling loopt sowieso nog tot 30 juni 2022.

© Belga

Het blijft wachten op een Belgische wet die de Europese richtlijn tot bescherming van klokkenluiders uitvoert. De bevoegde minister van Economie en Werk, **Pierre-Yves Dermagne** (PS), liet weten dat de omzetting vertraging heeft opgelopen en de deadline niet haalt. Er wordt nu gemikt op de zomer om een wetsontwerp in te dienen.

Het Europees Parlement keurde een resolutie goed waarin het oproept om komaf te maken met **SLAPP**, dat zijn gerechtelijke procedures die kritische journalisten, academici of NGO's willen fnuiken. Meer concreet wordt er nog gewerkt aan een bindend instrument dat grensoverschrijdende SLAPP moet tegengaan. Dergelijke grensoverschrijdende rechtszaken zetten door hun imponerende en dure karakter immers extra druk op journalisten. De VVJ maakt deel uit van een expertencommissie in de schoot van de Europese Commissie die werk maakt van het probleem.

Bij ons kan het onafhankelijke digitale nieuwsmedium *EU Observer* meespreken van SLAPP. Zopas werd het opnieuw

gedagvaard om kritische berichtgeving te verwijderen, deze keer door een bedrijf in handen van familie van de Wit-Russische dictator **Loekasjenko**. Die neemt het niet dat er wordt bericht - in lijn met vaststaande feiten nochtans - dat het bedrijf op een zwarte lijst staat voor overheidsaanbestedingen in de EU.

Kort voordien kreeg *EU Observer* - met VVJ-steun - nog gelijk in een andere rechtszaak, die was aangespannen door het bedrijf **Flying Group**. Ook dat had de verwijdering van een kritisch artikel gevraagd, maar van de Brusselse rechter kreeg het in kort geding een nul op het rekest.

© Photo News

Ook goed nieuws voor **Dirk Draulans** van *Knack*. Hij was, samen met de Gentse prof Johan Braeckman, voor de correctionele rechtbank van Gent gedagvaard door de vzw Viruswaanzin. De aanleiding waren enkele kritische verklaringen over coronasceptici en antivaxxers in het VRT-programma *De Afspraak*. Volgens de rechter was daarbij nochtans geen sprake van laster of eerroof, en beide gedaagden werden dan ook vrijgesproken.

Intussen heeft een burgerlijke kamer van het Gentse hof van beroep twee auteurs van **SKEPP**

(Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudowetenschappen en het Paranormale) in het gelijk gesteld met betrekking tot een kritische publicatie over het HR-coaching-instituut Carl Van de Velde. Ook in dat geval ging het om geoorloofde vrije meningsuiting, aldus de rechters. Behalve lid van SKEPP zijn **Patrick Vermeren** en **Bart Van de Ven** ook VVJ-lid, en dus werden ze in deze rechtsgang door de VVJ gesteund.

De *Volksunie* - voorloper van de N-VA - mag in 2001 dan dood en begraven zijn, haar partijweekblad *WIJ* (1965 - 2000) is, samen met diens voorganger *De Volksunie* (1955 - 1965), sinds kort integraal digitaal te raadplegen op de website van het ADVN (Archief voor nationale bewegingen). Voor ex-hoofdredacteur **Maurits Van Liedekerke** gaat het om een 'waar arsenaal aan informatie waar enige fierheid bij past'.

De eerste **Daphne Caruana Galizia Prize for Journalism** is half oktober uitgereikt aan het journalistencollectief **Forbidden Stories** voor zijn *Pegasus Project*. Dat onthulde hoe diverse regeringen spyware van het Israelische bedrijf NSO inzetten om politici, academici, mensenrechtenactivisten en ook journalisten online te observeren.

Het **Europees parlement** riep de persprijs ter waarde van € 20.000 in het leven ter nagedachtenis van de in 2017 vermoorde Maltese journaliste **Daphne Caruana Galizia**. Het journalistencollectief *Forbidden Stories* werd gelanceerd precies

om het werk van vermoorde of opgesloten journalisten voort te zetten. Voor België maken *Knack* en *Le Soir* deel uit van het collectief.

Robin De Becker is sinds 1 december niet langer te vinden bij *Het Nieuwsblad*, waar hij 12 jaar heeft gefreelanced, onder meer als faits diversier voor de regio Brussel en de Rand. Robin werkt nu op de communicatiedienst van de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene.

An Schoonjans is aangewezen als nieuwe nationaal woordvoerder van het openbaar ministerie (het geheel van alle parketten in het land). Het College van procureurs-generaal stelde haar in die functie aan. Schoonjans was eerder persmagistrate op het parket van Gent en verhuisde onlangs naar het Brusselse parket-generaal.

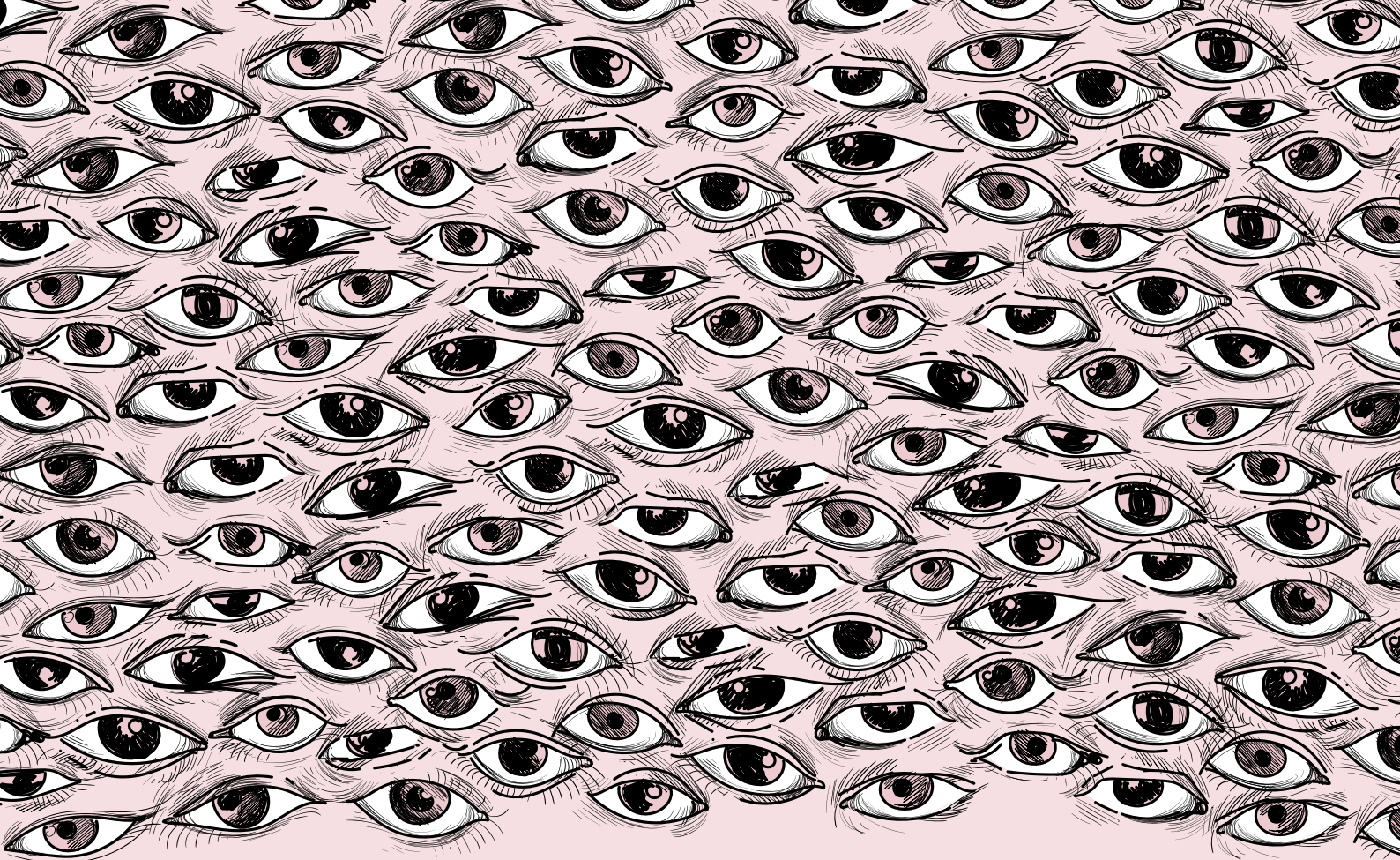
Ook het College van hoven en rechtbanken, de koepel boven de rechtscolleges in het land, heeft nu een officiële woordvoerder aangesteld: **Kristine Hänsch**. Tot nu werkte ze als politierechter in Brussel.

De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) probeert momenteel de evacuatie van nog 3000 journalisten uit **Afghanistan** te bewerkstelligen. Op die lijst verdienen 200 Afghaanse journalisten prioritaire aandacht. Wekelijks wordt slechts een handvol van hen effectief geëvacueerd, vooral omdat veel landen maar scheinig omspringen met de nodige visa.

Ook *De Journalist* schiet al eens te kort. In onze vorige editie schreven we, met verwijzing naar een artikel in *De Morgen*, dat Ghelamco-grote baas Paul Gheysens een oogje had laten vallen op **vlaamsparlement.tv**. Het heette: 'Momenteel wordt die zender nog uitgebaat door Actua-TV van Ludwig Verduyn, maar het Vlaams parlement schreef een nieuwe aanbesteding uit.'

Recht van antwoord Ludwig Verduyn: 'Uw summiere bijdrage is gebaseerd op een foutief artikel dat werd gepubliceerd door de krant *De Morgen* op 23 september. Op 24 september publiceerde diezelfde krant mijn *Recht van antwoord* waarin de foute berichtgeving alsnog werd gecorrigeerd. Dit recht van antwoord is uw medewerker blijkbaar ontgaan. Op 5 juli 2021 werd de productie van **vlaamsparlement.tv** door het Vlaams Parlement toegekend aan de vzw Het Halfrond. Uw artikel is dus maanden achterhaald en verkeerd. Er is geen enkele objectieve aanleiding om deze aanbesteding te vermelden in samenhang met Paul Gheysens en Ghelamco. U zal begrijpen dat uw foutieve berichtgeving zorgt voor schade, verwarring en onduidelijkheid. Een eenvoudig telefoontje met betrokkene had dit kunnen voorkomen.'

Het volgende nummer verschijnt op woensdag 22 februari 2022.

Sommige zaken zie je nu eenmaal niet met het blote oog

Goede journalistiek informeert, maar bevraagt ook kritisch de macht. Zo spit ze zaken naar boven die niet altijd bedoeld zijn om gezien te worden. Ze legt tendensen of misstanden bloot en dwingt waar nodig verantwoording af.

Het Fonds Pascal Decroos geeft journalisten de middelen om deze cruciale taak binnen onze democratie waar te maken.

Steun diepgravende journalistiek:

fondspascaldecroos.org/doneer

Fonds Pascal Decroos
voor bijzondere journalistiek